

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1990-1991

5 FÉVRIER 1991

PROJET DE LOI

**portant approbation de la Convention
de Vienne sur le droit des traités,
et de l'annexe, faites à Vienne
le 23 mai 1969**

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

La Convention de Vienne du 23 mai 1969 sur le droit des traités peut être considérée comme une étape essentielle dans le processus de codification du droit international.

La complexité croissante des relations internationales, tant en ce qui concerne la diversité des sujets de droit international, que l'ampleur des matières faisant l'objet de ces relations, a rendu indispensable une codification des normes de droit international, ces normes étant, jusqu'au début du XXe siècle, d'origine principalement coutumière.

Si la coutume a joué un rôle important dans la formation du droit international traditionnel, il faut reconnaître que cette source de droit est mal adaptée à l'évolution du monde contemporain.

La lenteur de la formation de la coutume, le fait que la coutume est de par son essence même tournée vers le passé, et l'inconvénient résultant de l'imprécision de la teneur de la règle coutumière, sont cause de recul de la coutume comme source de droit, au bénéfice de la norme conventionnelle.

La norme conventionnelle elle-même a subi au cours de ces dernières années, une évolution caracté-

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1990-1991

5 FEBRUARI 1990

WETSONTWERP

**houdende goedkeuring van het
Verdrag van Wenen inzake het
verdragenrecht, en van de bijlage,
opgemaakt te Wenen op 23 mei 1969**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969 kan worden beschouwd als een mijlpaal in de codificatie van het volkenrecht.

De toenemende complexiteit van de internationale betrekkingen, zowel wat de verscheidenheid van de subjecten van volkenrecht als wat de omvang van de materies betreft die in het kader van deze betrekkingen worden geregeld, heeft een codificatie van de normen van het volkenrecht noodzakelijk gemaakt, aangezien deze normen, tot in het begin van deze eeuw, hoofdzakelijk in het gewoonterecht hun oorsprong vonden.

Het gewoonterecht moge dan wel een aanzienlijk aandeel hebben gehad in de totstandkoming van het traditionele volkenrecht, toch kan niet worden ontkend dat deze rechtsbron niet langer beantwoordt aan ontwikkelingen in de hedendaagse maatschappij.

De langzame totstandkoming van het gewoonterecht, zijn uit de aard gericht zijn op het verleden en het nadeel van de inhoudelijke vaagheid van de gewoonterechtelijke regel, verklaren de teruggang van het gewoonterecht als rechtsbron ten voordele van de in overeenkomsten vastgelegde norm.

De laatste jaren heeft ook de in overeenkomsten vastgelegde norm een duidelijke evolutie doorge-

risée : le traité bilatéral, largement prépondérant au début de ce siècle, a cédé le pas au traité multilatéral, ce dernier étant le plus souvent élaboré au sein d'une organisation internationale.

Les problèmes auxquels la société contemporaine est confrontée, tels notamment la solution pacifique des différends internationaux, les communications internationales, la protection de la santé, la protection des ressources et de l'environnement, ont engendré une solidarité internationale accrue qui s'est notamment traduite par l'organisation internationale et le traité multilatéral.

La notion de codification du droit international ne doit pas être comprise dans un sens statique, en l'occurrence constater les règles existantes, mais dans un sens dynamique : la codification a non seulement pour but de confirmer des normes, mais aussi d'abandonner, de corriger des pratiques, et de créer des normes nouvelles, de telle sorte que la codification peut être considérée comme un élément moteur du développement du droit international.

Si des tentatives de codification ont eu lieu avant la création des Nations-Unies, ce n'est toutefois qu'à partir de la naissance des Nations-Unies que les efforts de codification ont pu être menés à bien.

La codification du droit international est un des objectifs que se sont assignés les Nations-Unies. L'article 13 de la Charte des Nations-Unies dispose que « L'Assemblée générale provoque des études et fait des recommandations en vue de développer la coopération internationale dans le domaine politique et encourager le développement progressif du droit international et sa codification ».

L'Assemblée générale a créé un organe permanent de codification, la Commission du droit international, formée de 34 juristes particulièrement compétents en droit international, présentés par les gouvernements et élus par l'Assemblée générale pour une période de cinq ans.

L'Assemblée générale après avoir choisi les matières à codifier, confie à la Commission du droit international la tâche de préparer un projet de Convention internationale, celle-ci étant, pour ce qui a trait aux matières non spécialisées, adoptée au sein d'une Conférence internationale. C'est ainsi qu'ont été élaborées les Conventions de codification suivantes : les Conventions sur les relations diplomatiques et consulaires de 1961 et de 1963, les Conventions sur le droit des Traités de 1969 et de 1986, les Conventions sur la succession d'Etats de 1978 et de 1983, les Conventions sur le droit de la mer de 1958 et de 1982.

La place de plus en plus importante prise par les traités comme source de droit international, a rendu nécessaire l'élaboration de règles applicables à tout traité conclu entre Etats, et, compte tenu du développement des organisations internationales, à tout traité conclu entre Etats et Organisations Internationales

maakt : het bilateraal verdrag, dat in het begin van deze eeuw nog een overheersende plaats innam, heeft deze plaats moeten afstaan aan het multilateraal verdrag dat meestal binnen een internationale organisatie tot stand komt.

De problemen waarmee de hedendaagse maatschappij te maken krijgt zoals de vreedzame oplossing van internationale geschillen, het internationaal verkeer, de bescherming van de gezondheid en van de natuurlijke rijkdommen en het milieu, hebben een grotere internationale solidariteit op gang gebracht die vorm heeft gekregen in internationale organisaties en multilaterale verdragen.

Codificatie van het volkenrecht dient niet in statische zin, dat wil zeggen als het vaststellen van bestaande regels, maar in dynamische zin te worden opgevat : codificatie heeft niet alleen ten doel normen te bevestigen maar ook gebruiken op te heffen of bij te sturen en nieuwe normen in te voeren, zodanig dat codificatie als de motor van de ontwikkeling van het volkenrecht kan worden gezien.

Ofschoon reeds daarvoor pogingen tot codificatie werden ondernomen, is het pas na de oprichting van de Verenigde Naties dat er ernstig werk van kon worden gemaakt.

De codificatie van het volkenrecht is één van de doelstellingen van de Verenigde Naties. Artikel 13 van het Handvest der Verenigde Naties bepaalt : « De Algemene Vergadering geeft opdracht tot het verrichten van studies en doet aanbevelingen, gericht op het bevorderen van internationale samenwerking op politiek gebied en het stimuleren van de progressieve ontwikkeling en de codificatie van het internationaal recht. »

De Algemene Vergadering heeft de Commissie voor het Internationale Recht opgericht, een permanent codificatie-orgaan, dat bestaat uit 34 juristen die bijzonder onderlegd zijn in het volkenrecht. Zij worden voorgedragen door de regeringen en gekozen door de Algemene Vergadering voor een tijdvak van 5 jaar.

Na vaststelling van de te codificeren onderwerpen belast de Algemene Vergadering de Commissie voor het Internationale Recht met de voorbereiding van een ontwerp van internationaal verdrag. Zodanig verdrag wordt, wat de niet-gespecialiseerde onderwerpen betreft, goedgekeurd door een internationale conferentie. Aldus kwamen reeds de volgende codificatieverdragen tot stand : de Verdragen van Wenen van 1961 en 1963 inzake diplomatiek en consulaire verkeer, de Verdragen van 1969 en 1986 inzake het verdragenrecht, de Verdragen van 1978 en 1983 inzake Statenopvolging, de Verdragen van 1958 en 1982 inzake het zeerecht.

Het groeiend aandeel van verdragen als bron van volkenrecht, heeft de opstelling van regels noodzakelijk gemaakt die van toepassing zijn op elk tussen Staten gesloten verdrag en, met het oog op het toenemend aantal internationale organisaties, op elk verdrag tussen Staten en Internationale Organisaties of

ou entre Organisations Internationales. Le travail de codification du droit des traités a abouti successivement à deux conventions internationales, la première, la Convention sur le droit des traités entre Etats adoptée à la Conférence de Vienne le 23 mai 1969, et la Convention sur le droit des traités entre Etats et Organisations Internationales ou entre Organisations Internationales, adoptée à la Conférence de Vienne le 21 mars 1986.

La Convention de Vienne sur le droit des traités du 23 mai 1969 est entrée en vigueur le 27 janvier 1980. Au 31 décembre 1989, la situation quant à la signature, la ratification et l'adhésion à la Convention se présentait comme suit :

— cinquante-huit Etats ont ratifié la Convention ou y ont adhéré, et vingt-trois Etats ont signé la Convention mais ne l'ont pas encore ratifiée;

— parmi les Etats membres des Communautés Européennes, sept Etats ont ratifié la Convention ou y ont adhéré (République Fédérale d'Allemagne, Danemark, Espagne, Grèce, Italie, Pays-Bas, Royaume-Uni) et un Etat, le Luxembourg, a signé la Convention mais ne l'a pas encore ratifiée.

La Belgique n'a, jusqu'ici, pas adhéré à la Convention, l'article 53 concernant la nullité des traités en conflit avec une norme impérative du droit international (« *jus cogens* »), posant un problème.

L'article 53 est libellé comme suit : Traités en conflit avec une norme impérative du droit international général (*jus cogens*). « Est nul tout traité qui, au moment de sa conclusion, est en conflit avec une norme impérative du droit international général. Aux fins de la présente Convention, une norme impérative du droit international général est une norme acceptée et reconnue par la Communauté internationale des Etats dans son ensemble en tant que norme à laquelle aucune dérogation n'est permise et qui ne peut être modifiée que par une nouvelle norme du droit international général ayant le même caractère ».

L'attitude restrictive de la Belgique à l'égard de cet article, est due à l'imprécision de la notion de « *jus cogens* ».

La délégation belge ayant participé à la Conférence des Nations-Unies sur le Droit des Traités, a exprimé le point de vue suivant :

— l'article 53 constitue une exception importante à la règle « *pacta sunt servanda* »;

— aucun élément objectif ne permet à l'heure actuelle de déterminer la teneur des normes impératives;

— si le concept d'« ordre public » a reçu application dans le cadre juridique organisé du droit interne, l'introduction de ce concept dans l'ordre juridique international paraît prématurée vu l'absence d'organisation de ce dernier.

Le vote concernant cet article, en séance plénière de la Conférence, a donné les résultats suivants : 87 voix pour, 8 voix contre (Belgique, France, Luxembourg,

tusser Internationale Organisaties. De codificatie van het verdragenrecht heeft achtereenvolgens zijn beslag gekregen in twee internationale verdragen : het Verdrag inzake het verdragenrecht tussen Staten, aangenomen op de conferentie van Wenen van 23 mei 1969, en het Verdrag inzake het verdragenrecht tussen Staten en Internationale Organisaties of tussen Internationale Organisaties, aangenomen op de Conferentie van Wenen op 21 maart 1986.

Het Verdrag van Wenen inzake het Verdragenrecht van 23 mei 1969 is op 27 januari 1980 van kracht geworden. Op 31 december 1989 zag de stand van de ondertekeningen, bekrachtigingen en toetredingen er als volgt uit :

— achteenvijftig Staten hebben het Verdrag bekrachtigd of zijn ertoe toegetreden. Drieëntwintig Staten hebben het Verdrag ondertekend maar nog niet bekrachtigd;

— zeven EG-Lidstaten hebben het Verdrag bekrachtigd of zijn toegetreden (Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Italië, Nederland, Spanje, het Verenigd Koninkrijk). Luxemburg heeft het Verdrag ondertekend maar nog niet bekrachtigd.

Tot op heden is België niet tot het Verdrag toegetreden omdat artikel 53 betreffende de nietigheid van verdragen die strijdig zijn met een dwingende norm van volkenrecht (« *jus cogens* ») een probleem stelt.

Artikel 53 luidt als volgt : « Verdragen strijdig met een dwingende norm van algemeen volkenrecht (« *jus cogens* »). Elk verdrag dat op het tijdstip van zijn totstandkoming in strijd is met een dwingende norm van algemeen volkenrecht, is nietig. Voor de toepassing van dit Verdrag is een dwingende norm van algemeen volkenrecht een norm die aanvaard en erkend is door de internationale gemeenschap van Staten in haar geheel als een norm, waarvan geen afwijking is toegestaan en die slechts kan worden gewijzigd door een latere norm van algemeen volkenrecht van dezelfde aard ».

De reden van het Belgische voorbehoud ten aanzien van dit artikel dient gezocht te worden in de onnauwkeurige omschrijving van het begrip « *jus cogens* ».

De Belgische afvaardiging naar de Conferentie van de Verenigde Naties inzake het Verdragenrecht, formuleerde het volgende standpunt :

— artikel 53 vormt een belangrijke uitzondering op de regel « *pacta sunt servanda* »;

— er is nog geen objectief gegeven beschikbaar aan de hand waarvan de inhoud van dwingende normen kan worden vastgesteld;

— zo het begrip « openbare orde » binnen het gestructureerde kader van het nationale recht ingang heeft gevonden, dan lijkt de invoering van dit begrip in de internationale rechtsorde bij gebrek aan structurering hiervan voorbarig te zijn.

Over dit artikel werd door de Conferentie in voltallige zitting als volgt gestemd : 87 stemmen voor, 8 stemmen tegen (België, Frankrijk, Luxemburg, Lich-

Lichtenstein, Monaco, Suisse, Turquie, Australie), et 12 abstentions.

Au sujet du problème soulevé par le « *jus cogens* », il y a lieu de faire les observations suivantes.

Le « *jus cogens* » ou « norme impérative du droit international général », est certes un concept imprécis.

Toutefois, des textes juridiques, qu'il s'agisse de droit interne ou de droit international, font référence à des concepts généraux et contingents.

En droit interne, c'est notamment le cas des notions telles que « ordre public » et « bonnes mœurs ».

En ce qui concerne la Belgique, le chapitre VII du Titre VII du Livre II du Code pénal, se réfère aux « outrages aux bonnes mœurs », sans définir cette notion.

A ce propos la Cour de Cassation, dans un arrêt du 15 juin 1982, a déclaré : « Le contenu de la notion légale de « bonnes mœurs » doit être déterminé en fonction des valeurs relevant de la moralité publique protégées par la loi, telles qu'elles sont perçues à un moment donné, par la conscience collective ».

En droit civil, l'article 6 du Code civil interdit de « déroger, par des conventions particulières, aux lois qui intéressent l'ordre public et les bonnes mœurs ». Quant au Code judiciaire, l'article 1723 impose au juge le refus de l'exequatur d'un jugement étranger s'il s'avère que l'exécution de la sentence est contraire à l'ordre public.

Il est incontestable que les notions de « bonnes mœurs » et d'« ordre public », sont des règles générales, imprécises, et contingentes qui s'insèrent dans un contexte moral, politique et social déterminé. Seules les décisions jurisprudentielles peuvent donner à ces concepts un sens plus précis.

En droit international privé, un concept d'ordre public international distinct de l'ordre public de droit interne, dont la fonction est d'écarter ou de ne pas reconnaître un acte étranger qui y porte atteinte, s'est progressivement forgé par la voie de décisions jurisprudentielles.

Tout comme dans l'ordre interne de l'Etat, il paraît rationnel de faire mention dans les relations relevant du droit international public, d'un concept d'ordre public tel que le « *jus cogens* ».

Sans doute peut-on considérer que l'ordre public national est plus facile à déterminer que l'ordre public international, le premier s'insérant dans une structure étatique organisée et hiérarchisée, le deuxième relevant d'une structure beaucoup plus lâche dominée par le respect de l'autonomie de l'Etat et le principe de l'égalité des Etats, et caractérisée par la diversité des Etats.

Néanmoins cette différence de structure ne suffit pas pour écarter en droit international toute référence

tenstein, Monaco, Zwitserland, Turkije, Australië) en 12 onthoudingen.

Met betrekking tot het probleem dat door het « *jus cogens* » aan de orde wordt gesteld, dienen de volgende bedenkingen te worden gemaakt.

Het is inderdaad zo dat het « *jus cogens* » of de « dwingende norm van algemeen volkenrecht » geen scherp omlijnd begrip is.

Toch worden in juridische teksten, zowel in het nationale recht als in het volkenrecht, algemene en betrekkelijke begrippen gehanteerd.

In het nationale recht geldt zulks met name voor begrippen als « openbare orde » en « goede zeden ».

In het Belgische strafwetboek (Boek II, Titel VII, hoofdstuk VII) is sprake van « schending van de goede zeden », zonder dat dit begrip nader wordt omschreven.

In een arrest van 15 juni 1982, stelt het Hof van Cassatie : (vertaling) « Het begrip « goede zeden » in de juridische zin ontleent zijn inhoud aan de door de wet beschermde waarden inzake openbare zedelijkheid, zoals deze op een gegeven ogenblik door het collectieve geweten worden ervaren. »

Wat het burgerlijk recht betreft, verbiedt artikel 6 van het burgerlijk wetboek door bijzondere overeenkomsten afbreuk te doen aan de wetten die de openbare orde en de goede zeden betreffen. Daarnaast legt artikel 1723 van het gerechtelijk wetboek de rechter de verplichting op de uitvoerbaarverklaring van een buitenlands vonnis te weigeren indien de uitvoering strijdig is met de openbare orde.

Het hoeft geen betoog dat de begrippen « goede zeden » en « openbare orde » algemene, vage en betrekkelijke regels zijn die aansluiten bij een bepaalde morele, politieke en sociale context. Alleen de rechtspraak kan deze begrippen concretiseren.

Een begrip van internationale openbare orde dat zich onderscheidt van de openbare orde in het nationale recht en ten doel heeft een vreemde handeling die er inbreuk op maakt niet te erkennen, heeft via de rechtspraak geleidelijk ingang gevonden in het internationaal privaatrecht.

Net als in de nationale rechtsorde van een Staat het geval is, lijkt het redelijk te zijn in de betrekkingen die onder het internationaal publiek recht vallen, melding te maken van een begrip van openbare orde zoals het « *jus cogens* ».

Allicht mag er van worden uitgegaan dat de nationale openbare orde gemakkelijker te omschrijven valt dan de internationale openbare orde. De eerste is immers verankerd in een georganiseerde en hiërarchische staatsstructuur, daar waar de tweede gezien dient te worden in een veel lossere structuur waarin de eerbiediging van de staatsautonomie en het beginsel van de gelijkheid der Staten centraal staan en die wordt gekenmerkt door de verscheidenheid van de Staten.

Toch volstaat dit structuurverschil niet om in het volkenrecht elke verwijzing naar een algemene dwin-

à une norme juridique générale impérative. On peut même considérer que pareille référence est d'autant plus utile qu'il y a lieu de combler progressivement une grave lacune et de doter la communauté internationale d'un minimum de règles fondamentales s'imposant obligatoirement aux Etats. La mention du *jus cogens* dans la Convention de Vienne, répond à ce besoin.

A l'heure actuelle il paraît difficile d'affirmer que le concept de « norme impérative du droit international général » soit sans contenu effectif.

Pourraient en toute hypothèse faire partie du *jus cogens* des règles impératives telles que la prohibition de l'esclavage, de l'exploitation de la prostitution d'autrui, de la discrimination raciale, du génocide, de la piraterie, de l'emploi de la force pour régler les différends.

Compte tenu du caractère général et imprécis du « *jus cogens* », il a été jugé nécessaire par de nombreux Etats de pouvoir soumettre les litiges concernant l'application du concept, à une autorité judiciaire indépendante particulièrement bien placée pour interpréter la teneur de ce dernier.

Au cours de la Conférence, un compromis a été élaboré : le texte de l'article 53 a été accepté moyennant l'insertion d'une disposition spécifique de règlement judiciaire prévoyant la saisine de la Cour Internationale de Justice. L'article 66 prévoit une telle procédure : « toute partie à un différend concernant l'application ou l'interprétation des articles 53 ou 64 peut, par une requête, le soumettre à la décision de la Cour Internationale de Justice, à moins que les parties ne décident d'un commun accord de soumettre le différend à l'arbitrage ». Alors que pour l'ensemble des litiges relatifs à la nullité, l'extinction et la suspension de l'application des traités, une large gamme de modes de règlement est laissée aux choix des parties, pour les litiges concernant l'interprétation des articles 53 et 64 (survenance d'une nouvelle norme du « *jus cogens* »), la saisine de la Cour Internationale de Justice doit nécessairement être acceptée si les parties n'ont pu se mettre d'accord sur un autre mode de règlement.

Il résulte de ce compromis que des garanties suffisantes existent quant à l'interprétation à donner au concept de « *jus cogens* » lors d'un litige éventuel.

Etant donné que des réserves peuvent être faites par des Etats concernant l'application de l'article 66, ce qui est susceptible de réduire à néant la garantie que constitue la saisine obligatoire de la Cour Internationale de Justice, plusieurs Etats ont, lors de la signature ou de la ratification de la Convention, fait une déclaration selon laquelle ils considèrent que les articles 53 et 64 ne sont pas en vigueur entre eux et les Etats qui par le biais d'une réserve ou d'une déclaration refuseraient la procédure obligatoire prévue à l'article 66.

gende rechtsnorm te verwerpen. Men mag zelfs aannemen dat dergelijke verwijzing des te meer op haar plaats is omdat het nodig is geleidelijk aan in een ernstige leemte te voorzien en de internationale gemeenschap een minimum aan basisregels die voor de Staten bindend zijn, ter beschikking te stellen. De vermelding van het begrip « *jus cogens* » in het Verdrag van Wenen komt aan deze behoefte tegemoet.

Het lijkt op dit ogenblik nog moeilijk staande te houden dat het begrip « dwingende norm van algemeen volkenrecht » geen tastbare inhoud heeft.

Onder het « *jus cogens* » zouden hoe dan ook kunnen begrepen worden dwingende regels zoals het verbod op slavernij, de exploitatie van andermans prostitutie, rassendiscriminatie, volkerenmoord, piraterij, het aanwenden van geweld voor het beslechten van geschillen.

Gelet op de algemene en vage inhoud van het begrip « *jus cogens* » hebben tal van Staten het noodzakelijk geacht geschillen betreffende de toepassing van dit begrip te kunnen voorleggen aan een onafhankelijke rechterlijke autoriteit die het meest aangewezen is om het begrip naar de inhoud te interpreteren.

Op de Conferentie werd een compromis getroffen : de tekst van artikel 53 werd aangenomen onder beding van de inlassing van een bijzondere bepaling betreffende een rechtsregeling die in de mogelijkheid voorziet zich tot het Internationale Gerechtshof te wenden. Artikel 66 voorziet in een dergelijke procedure : « elke partij bij een geschil betreffende de toepassing of uitlegging van de artikelen 53 of 64 kan door middel van een verzoekschrift dit geschil ter beslissing voorleggen aan het Internationale Gerechtshof tenzij de partijen in gezamenlijke overeenstemming besluiten het geschil aan arbitrage te onderwerpen ». Terwijl voor alle geschillen betreffende de ongeldigheid, de beëindiging en de opschorting van de werking van verdragen de partijen de keuze wordt gelaten uit een breed scala van regelingswijzen, moeten de partijen voor geschillen inzake de uitlegging van de artikelen 53 en 64 (ontstaan van een nieuwe norm van « *jus cogens* ») aanvaarden dat deze worden voorgelegd aan het Internationale Gerechtshof, indien zij over een andere wijze van regeling niet tot overeenstemming zijn kunnen komen.

Dit compromis schept derhalve de nodige waarborgen met betrekking tot de uitlegging die in geval van geschil aan het begrip « *jus cogens* » dient te worden gegeven.

Gelet op het feit dat de Staten voorbehoud kunnen maken omtrent de toepassing van artikel 66, waardoor de waarborg van de verplichte aanhangigmaking bij het Internationale Gerechtshof ongedaan zou worden gemaakt, hebben verscheidene Staten bij de ondertekening of de bekrachtiging van het Verdrag verklaard dat zij de artikelen 53 en 64 beschouwen als zijnde niet van kracht tussen henzelf en de Staten die zich door middel van een voorbehoud of verklaring aan de verplichte procedure waarin artikel 66 voorziet, mochten willen onttrekken.

Il faut par ailleurs constater que la position négative adoptée par la Belgique lors de la Conférence, concernant l'article 53 n'a été partagée que par un petit nombre d'Etats, la grande majorité des Etats ayant jugé suffisante la garantie procédurale de l'article 66.

Au cours de la Conférence de Vienne de mars 1986 sur le droit des traités entre Etats et Organisations internationales ou entre Organisations internationales, il est apparu que la mention d'un article identique à l'article 53 de la Convention de 1969, sur le *jus cogens*, ne posait plus de problème, la France seule adoptant une position négative à cet égard.

Les Conventions de Vienne de 1969 et de 1986 sur le droit des Traités constituent l'aboutissement de longs efforts de la Communauté internationale pour fixer les règles applicables à l'instrument essentiel, le traité, qui régit les relations entre sujets de droit international. La Convention de 1969 s'est d'ailleurs imposée à titre de coutume aux Etats qui ne l'ont pas ratifiée. Il est, dès lors, hautement souhaitable que la Belgique adhère à la Convention.

Lors de l'adhésion la Belgique émettra une réserve au sujet des articles relatifs au « *jus cogens* », en l'occurrence les articles 53 et 64. La teneur de cette réserve sera la suivante :

« Le droit d'une partie au traité d'invoquer les dispositions des articles relatifs au « *jus cogens* », en l'occurrence les articles 53 et 64, est lié aux dispositions de l'article 66 alinéa a) selon lequel toute partie à un différend concernant l'application ou l'interprétation des articles 53 et 64 peut soumettre ce différend à la Cour Internationale de Justice. En conséquence, le Gouvernement belge déclare qu'il ne se considère pas lié par les articles 53 et 64 de la Convention vis-à-vis de toute partie qui formulant une réserve au sujet de l'article 66 alinéa a), récuserait la procédure de règlement fixée par cet article ».

La Convention comprend 85 articles répartis en huit parties, les trois dernières parties portant sur des dispositions diverses et de procédure.

De nombreuses dispositions ont un caractère supplétif, ces dispositions étant assorties de la formule « à moins que le traité n'en dispose autrement ».

L'essentiel de la teneur des cinq premières parties de la Convention peut être résumé comme suit.

PREMIERE PARTIE

Introduction (artt. 1 à 5)

Les articles 1, 2 et 3 définissent la portée de la Convention.

La Convention s'applique aux accords internationaux conclus par écrit entre Etats et régis par le droit international.

Overigens zij opgemerkt dat het afwijzende standpunt dat België op de Conferentie ten aanzien van artikel 53 heeft ingenomen, slechts door een gering aantal Staten werd gedeeld. Het merendeel van de Staten achtte de procedure van artikel 66 immers een toereikende waarborg.

Op de Conferentie van Wenen van maart 1986 inzake het verdragenrecht tussen Staten en internationale organisaties of tussen internationale organisaties is gebleken dat het opnemen van een met artikel 53 van het Verdrag van 1969 gelijkkluidend artikel betreffende het « *jus cogens* », geen enkel probleem meer opleverde. Alleen Frankrijk nam ter zake nog een negatief standpunt in.

De Verdragen van Wenen van 1969 en 1986 inzake het verdragenrecht zijn het resultaat van het onverdroten streven van de Internationale Gemeenschap om tot regels te komen die van toepassing zijn op de belangrijkste internationale akte, zijnde het verdrag, dat de betrekkingen tussen subjecten van volkenrecht regelt. De Staten die het Verdrag van 1969 niet hebben bekrachtigd, hebben het trouwens als een soort van gewoonterecht aanvaard. Het is dan ook hoogst wenselijk dat België toetreedt tot het Verdrag.

Bij de toetreding zal België een voorbehoud maken bij de artikelen 53 en 64 waarin sprake is van het « *jus cogens* ». Het voorbehoud zal als volgt luiden :

« Het recht van een partij bij het Verdrag om het bepaalde in de artikelen 53 en 64 betreffende het « *jus cogens* » in te roepen, dient te worden gezien in samenhang met het bepaalde in artikel 66, lid a) waarin wordt gesteld dat elke partij bij een geschil betreffende de toepassing of de uitlegging van de artikelen 53 en 64 dit geschil aan het Internationale Gerechtshof kan voorleggen. Dientengevolge verklaart de Belgische Regering zich niet gebonden te achten door de artikelen 53 en 64 van het Verdrag ten aanzien van elke partij die via een voorbehoud bij artikel 66, lid a) de in dit artikel bepaalde regelingsprocedure mocht verwerpen. »

Het Verdrag bestaat uit 85 artikelen die in 8 delen zijn ondergebracht. De drie laatste delen bevatten diverse bepalingen en procedurevoorschriften.

Tal van bepalingen zijn aanvullend van aard en bevatten de vermelding « tenzij het verdrag anders bepaalt. »

In wezen komen de vijf eerste delen van het onderhavige Verdrag op het volgende neer.

DEEL I

Inleiding (artt. 1 tot 5)

In de artikelen 1, 2 en 3 wordt de werkingssfeer van het Verdrag omschreven.

Het Verdrag is van toepassing op internationale overeenkomsten in geschrifte tussen Staten gesloten en beheerst door het volkenrecht.

Tombent dès lors en dehors du champ d'application de la Convention : les accords internationaux conclus entre Etats et autres sujets du droit international ou entre ces derniers, les accords verbaux conclus entre Etats, et les accords interétatiques non régis par le droit international en l'occurrence les accords soumis au droit interne d'un Etat.

La Convention précise que le fait pour des accords internationaux de tomber en dehors du champ de la Convention ne porte pas atteinte à la valeur juridique de tels accords, et n'empêche pas que les règles de la Convention soient, en vertu du droit international et indépendamment de la Convention, applicables à ces accords.

Le concept de « traité », couvre tout accord international quelle qu'en soit sa forme ou sa dénomination.

Pour relever de la Convention, le traité doit être régi par le droit international : le traité doit être juridiquement contraignant. L'intention des parties contractantes, telle qu'elle résulte notamment de la formulation de l'accord, est déterminante à cet égard : les parties doivent avoir l'intention de se lier juridiquement.

DEUXIEME PARTIE

Conclusion et entrée en vigueur des traités (art. 6 à 25)

La Convention précise que tout Etat a la capacité de conclure des traités (art. 6).

Le projet de la Commission du droit international qui prévoyait que les Etats membres d'une union fédérale peuvent avoir la capacité de conclure des traités si celle-ci est admise par la constitution fédérale, n'a pas été adopté.

La capacité des Etats fédérés de conclure des traités repose dès lors sur le seul fondement du droit coutumier.

Conclure un traité signifie que l'Etat exprime la volonté définitive de s'engager; la conclusion du traité « lie » internationalement l'Etat.

Dans la Convention de Vienne, qui ne concerne que les traités écrits, le chapitre relatif à la conclusion des traités porte sur les procédures par lesquelles les traités internationaux sont appelés à l'existence.

Les étapes de la conclusion du traité sont les suivantes : adoption du texte (art. 9), authentification du texte (art. 10), et modes d'expression du consentement à être lié (art. 11 à 15).

La Convention de Vienne n'est nullement formaliste en ce qui concerne les modes d'expression du consentement à être lié : en effet, si la Convention men-

Vallen bijgevolg buiten de werkingssfeer van dit Verdrag : internationale overeenkomsten gesloten tussen Staten en andere subjecten van volkenrecht of tussen deze laatste, de niet in geschrifte tot stand gebrachte overeenkomsten tussen Staten die niet door het volkenrecht worden beheerst, met name die welke onder het nationale recht van een Staat vallen.

Het Verdrag stelt dat het feit dat internationale overeenkomsten buiten de werkingssfeer van het Verdrag vallen, geen afbreuk doet aan de rechtskracht van zodanige overeenkomsten en niet wegneemt dat de regels in dit Verdrag, krachtens het volkenrecht en onafhankelijk van dit Verdrag, van toepassing zijn op deze overeenkomsten.

Het begrip « verdrag » omvat elke internationale overeenkomst, ongeacht de vorm of de benaming ervan.

Om binnen de werkingssfeer van dit Verdrag te vallen, dient een verdrag door het volkenrecht te worden beheerst : het verdrag dient van dwingend recht te zijn. In dit opzicht is het oogmerk van de verdragsluitende partijen, zoals dit blijkt uit de formulering van de overeenkomst, doorslaggevend : de partijen dienen het oogmerk te hebben zich in rechte te binden.

DEEL II

Het sluiten en de inwerkingtreding van verdragen (artt. 6 tot 25)

Het Verdrag stelt dat elke Staat bevoegd is tot het sluiten van verdragen (artikel 6).

Het ontwerp van de Commissie voor het Internationale Recht dat de lidstaten van een bondsstaat ook de bevoegdheid tot het sluiten van verdragen wou geven, indien deze bevoegdheid hun door de federale grondwet is verleend, werd niet aanvaard.

De bevoegdheid van deelstaten om verdragen te sluiten, stoelt dus uitsluitend op het gewoonterecht.

Het sluiten van een verdrag komt erop neer dat de Staat de vaste wil zich te binden tot uitdrukking brengt; het sluiten van de overeenkomst « bindt » de Staat internationaal.

In het Verdrag van Wenen dat enkel betrekking heeft op geschreven verdragen handelt de Afdeling betreffende het sluiten van verdragen over de procedures waardoor internationale verdragen tot stand komen.

Het sluiten van een verdrag verloopt in verschillende fasen. Deze zijn : aanneming van de tekst (artikel 9), authenticatie van de tekst (artikel 10) en het tot uitdrukking brengen, door een van de daartoe aangegeven middelen, van de instemming door een verdrag gebonden te zijn (artikelen 11 tot 15).

Waar het gaat om de middelen waarmee de instemming door een verdrag gebonden te zijn tot uitdrukking kan worden gebracht, is dit Verdrag geenszins for-

tionne les procédures traditionnelles telles que la signature, la ratification, l'acceptation, l'approbation, l'adhésion, elle admet que cette expression du consentement peut se réaliser par « tout autre moyen convenu ».

Cette absence de formalisme concerne également la détermination du moment où l'Etat se lie, la Convention n'excluant nullement d'autres procédés que les procédés usuels tels que l'échange des instruments, le dépôt des instruments auprès du dépositaire, ou la notification de ceux-ci aux Etats contractants ou au dépositaire (art. 16).

La signature d'un traité n'implique pas nécessairement que celle-ci exprime le consentement à être lié. En effet, la signature peut n'être qu'une étape intermédiaire de conclusion du traité dans l'hypothèse d'une signature sous réserve de ratification.

En ce cas toutefois la Convention précise que l'Etat qui a signé le traité doit s'abstenir de poser des actes qui priveraient le traité de son objet et de son but (art. 18). Une obligation identique s'impose à l'Etat pendant la période qui se situe entre le moment où il a exprimé son consentement à être lié et l'entrée en vigueur du traité.

Les réserves au traité font l'objet des articles 19 à 23 de la Convention.

La raison d'être de la réserve est de permettre à l'Etat de devenir partie au traité tout en modifiant certains effets juridiques du traité, cette modification pouvant consister soit en l'exclusion d'une norme soit en l'interprétation de celle-ci.

La Convention de Vienne énonce le principe de la liberté des réserves moyennant toutefois deux limitations : la première limitation consiste en ce que le traité peut soit interdire les réserves soit n'admettre que des réserves déterminées; la deuxième limitation consiste en ce que les réserves ne peuvent pas être incompatibles avec l'objet et le but du traité (art. 19).

La Convention instaure un système d'acceptation et d'objections aux réserves (art. 20). Ce système est conçu comme suit :

— une réserve expressément autorisée par le traité n'a pas à être acceptée par les autres Etats, sauf si le traité prévoit cette acceptation;

— une réserve doit être acceptée par toutes les parties lorsque l'application du traité dans son intégralité est une condition essentielle du consentement de chacune des parties à être liée par le traité;

— dans les cas autres que ceux mentionnés ci-dessus, chaque Etat est libre d'accepter une réserve ou d'y faire objection.

malistis n : het Verdrag vermeldt dan wel de traditionele procedures zoals de ondertekening, de bekrachtiging, de aanvaarding, de goedkeuring, de toetreding, maar aanvaardt toch ook dat de instemming tot uitdrukking wordt gebracht « door ieder ander overeengekomen middel ».

Dit non-formalisme komt ook tot uiting met betrekking tot de vaststelling van het ogenblik waarop de Staat zich bindt. Daarvoor laat het Verdrag ook andere procedures in aanmerking komen dan de gebruikelijke procedures welke zijn : de uitwisseling van de akten, de nederlegging van de akten bij de depositaris of de kennisgeving van deze akten aan de verdragsluitende Staten of de depositaris (artikel 16).

Door de ondertekening van een verdrag wordt niet noodzakelijkerwijs de instemming gebonden te worden tot uitdrukking gebracht. De ondertekening kan immers ook slechts een tussenstap zijn in het sluiten van het verdrag, zoals het geval is bij ondertekening onder voorbehoud van bekrachtiging.

In dit geval bepaalt het Verdrag evenwel dat de Staat die een verdrag heeft ondertekend, zich moet onthouden van handelingen die het verdrag zijn voorwerp en doel ontnemen (artikel 18). Een gelijkaardige verplichting rust op de Staat in de periode tussen het ogenblik waarop deze zijn instemming gebonden te worden tot uitdrukking heeft gebracht en de inwerkingtreding van het verdrag.

De artikelen 19 tot 23 van het Verdrag handelen over de voorbehouden bij een verdrag.

Het voorbehoud heeft ten doel de Staat de mogelijkheid te bieden partij te worden bij een verdrag na bepaalde rechtsgevolgen van het verdrag te hebben omgebogen door een norm óf uit te sluiten, óf daaraan een bepaalde uitlegging te geven.

Het Verdrag van Wenen erkent, weliswaar met twee beperkingen, het beginsel van de vrijheid voorbehouden te maken : de eerste beperking houdt in dat een verdrag de voorbehouden kan verbieden dan wel bepalen dat slechts bepaalde voorbehouden kunnen worden gemaakt; de tweede beperking houdt in dat de voorbehouden verenigbaar moeten zijn met voorwerp en doel van het verdrag (artikel 19).

Het Verdrag voert een regeling in voor de aanvaarding van of het maken van bezwaar tegen voorbehouden (artikel 20). Deze regeling werkt als volgt :

— een door een verdrag uitdrukkelijk toegestaan voorbehoud behoeft niet door de andere Staten te worden aanvaard, tenzij het verdrag een dusdanige aanvaarding voorschrijft;

— een voorbehoud dient door alle partijen te worden aanvaard indien de toepassing van het verdrag in zijn geheel tussen alle partijen een wezenlijke voorwaarde is voor de instemming van elk der partijen;

— in andere dan de hierboven bedoelde gevallen is elke Staat vrij een voorbehoud te aanvaarden of er bezwaar tegen te maken.

Quant aux effets juridiques de la réserve et de l'objection ils sont les suivants :

— la réserve modifie, dans les relations entre l'Etat auteur de la réserve et l'Etat qui l'a acceptée, les dispositions du traité dans la mesure prévue par la réserve;

— l'Etat qui objecte à la réserve peut exprimer son opposition à l'entrée en vigueur du traité entre lui-même et l'Etat auteur de la réserve; si l'Etat qui objecte ne s'oppose pas à cette entrée en vigueur du traité les dispositions sur lesquelles porte la réserve ne s'appliquent pas entre l'Etat qui fait la réserve et l'Etat qui objecte.

La Convention de Vienne précise également quelques règles de procédure, notamment celles-ci : la formulation de la réserve peut être faite au moment de signer, de ratifier, d'accepter, d'approuver le traité ou d'y adhérer; une réserve est réputée avoir été acceptée à l'expiration des douze mois qui suivent la notification de la réserve; les réserves et les objections peuvent être retirées à tout moment sauf si le traité en dispose autrement.

La Convention de Vienne prévoit l'hypothèse de l'application provisoire du traité (art. 25) : une application provisoire en attendant l'entrée en vigueur est possible dans deux cas : si le traité la prévoit ou si les Etats ayant participé à la négociation en conviennent.

Cette application provisoire peut prendre fin si un Etat notifie aux autres Etats qu'il n'a pas l'intention de devenir partie au traité. Cette renonciation unilatérale par voie de notification permet ainsi à l'Etat de se dégager dans l'hypothèse où le pouvoir législatif refuserait son assentiment.

TROISIEME PARTIE

Respect, application et interprétation des traités (artt. 26 à 38)

Pour les parties, le traité pose une règle de conduite obligatoire : « pacta sunt servanda ». Cette règle coutumière est reprise par la Convention qui dispose que tout traité lie les parties et doit être exécuté par elles de bonne foi (art. 26).

Pour assurer le respect des traités la Convention précise qu'une partie ne peut invoquer les dispositions de son droit interne comme justifiant la non-exécution d'un traité (art. 27). Il y a toutefois une exception : il s'agit de la violation manifeste d'une règle du droit interne d'importance fondamentale, qui vicie le consentement de l'Etat à être lié par le traité.

En ce qui concerne l'application des traités dans le temps, la Convention établit le principe de la non

Het voorbehoud en het bezwaar hebben de volgende rechtsgevolgen :

— in de betrekkingen tussen de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt en de Staat die het heeft aanvaard, wijzigt het voorbehoud de bepalingen van het verdrag in de mate voorzien in dit voorbehoud;

— de Staat die bezwaar maakt tegen het voorbehoud kan zich verzetten tegen de inwerkingtreding van het verdrag tussen hem en de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt; indien de Staat die het bezwaar maakt zich niet tegen de inwerkingtreding van het verdrag verzet, zijn de bepalingen waarop het voorbehoud betrekking heeft niet van toepassing tussen de Staat die het voorbehoud maakt en de Staat die bezwaar maakt.

Het Verdrag van Wenen legt ook een aantal procedureregels vast : het voorbehoud kan worden gemaakt bij de ondertekening, de bekrachtiging, de aanvaarding, de goedkeuring van of de toetreding tot het verdrag; een voorbehoud wordt geacht te zijn aanvaard na verloop van twaalf maanden volgend op de kennisgeving ervan; de voorbehouden en bezwaren kunnen te allen tijde worden ingetrokken, tenzij het verdrag anders bepaalt.

Het Verdrag van Wenen voorziet in de mogelijkheid van voorlopige toepassing van het verdrag (artikel 25) : voorlopige toepassing in afwachting van de inwerkingtreding is mogelijk in twee gevallen : indien het verdrag zulks bepaalt of indien de Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen aldus zijn overeengekomen.

De voorlopige toepassing kan ophouden indien een Staat de andere Staten in kennis stelt van zijn voorname geen partij te worden bij het verdrag. Deze eenzijdige opzegging door kennisgeving biedt de Staat de gelegenheid zich van zijn verplichtingen te ontdoen, gesteld dat de wetgevende macht de goedkeuring weigert.

DEEL III

Naleving, toepassing en uitlegging van verdragen (artt. 26 tot 38)

Een verdrag legt de partijen een dwingende gedragsregel op : « pacta sunt servanda ». Het Verdrag van Wenen neemt deze gewonterechtelijke regel over en bepaalt dat elk verdrag de partijen bindt en door hen te goeder trouw ten uitvoer moet worden gelegd (artikel 26).

Ten einde de naleving van de verdragen te verzekeren, bepaalt het Verdrag dat een partij zich niet mag beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een verdrag te rechtvaardigen (artikel 27). Er is evenwel in één uitzondering voorzien : de onmiskenbare strijdigheid met een regel van fundamenteel belang van zijn nationale recht, kan worden aangewend ter ongedigverklaring van de instemming van de Staat om

rétroactivité des traités, sauf intention contraire des parties. Quant à l'application dans l'espace, le traité lie chacune des parties à l'égard de l'ensemble de son territoire, sauf intention contraire.

Le problème de l'application de traités successifs portant sur la même matière (art. 30), est réglé par la Convention sur le fondement de la priorité du traité le plus récent. Lorsque les parties au traité antérieur sont parties au traité postérieur, les dispositions du traité antérieur ne s'appliquent que dans la mesure où elles sont compatibles avec celles du traité postérieur. Quant aux relations entre un Etat partie aux deux traités et un Etat partie à l'un des traités seulement, elles sont régies par le traité auquel les deux Etats sont parties. Une exception est toutefois mentionnée par la Convention : il s'agit de l'article 103 de la Charte des Nations, selon lequel en cas de conflit entre les obligations en vertu de la Charte et celles en vertu de tout autre accord international, les premières prévaudront.

La délicate question de l'interprétation des traités est réglée par la Convention de la manière suivante (artt. 31 à 33). L'interprétation doit être conforme au texte, expression directe de la volonté des parties : un traité doit être interprété de bonne foi suivant le sens ordinaire à attribuer aux termes du traité dans leur contexte et à la lumière de son objet et de son but. La Convention précise que ce contexte comprend simultanément : le préambule et les annexes, tout accord ou instrument établi par les parties au moment de la conclusion du traité, tout accord ultérieur convenu par les parties, ainsi que toute pratique ultérieure suivie par les parties quant à l'application de l'accord.

Les autres moyens d'interprétation, tels que les travaux préparatoires, et les circonstances dans lesquelles le traité a été conclu, ne sont que subsidiaires : il ne peut être fait appel à ces moyens que lorsque l'interprétation selon le texte analysé dans son contexte, soit laisse le sens ambigu ou obscur, soit conduit à un résultat manifestement absurde ou déraisonnable.

Au sujet des obligations ou des droits qui naîtront d'un traité pour des Etats tiers, la Convention dispose qu'un traité ne peut créer ni obligations ni droits pour un Etat tiers sans le consentement de ce dernier. Ce consentement doit être exprimé par écrit lorsqu'il s'agit d'une obligation; il peut être présumé et tacite lorsqu'il s'agit d'un droit. Les révocations et les modifications d'obligations et de droits acceptés par l'Etat tiers, ne sont valables que moyennant le consentement des parties au traité et de l'Etat tiers. Enfin, la

door het verdrag te worden gebonden. Wat de toepassing van de verdragen in de tijd betreft, huldigt het Verdrag van Wenen het beginsel van de niet-terugwerkende kracht van verdragen, tenzij van een andere bedoeling van de partijen blijkt. Wat de territoriale gelding betreft, bindt het verdrag elke partij ten opzichte van haar hele grondgebied, tenzij van een andere bedoeling blijkt.

Het probleem van de toepassing van achtereenvolgende verdragen die betrekking hebben op eenzelfde onderwerp (artikel 30), wordt door dit Verdrag geregeld door voorrang te geven aan het laatst tot stand gekomen verdrag. Indien de partijen bij een eerder verdrag partij zijn bij een later verdrag, zijn de bepalingen van het eerdere verdrag slechts van toepassing in de mate waarin ze verenigbaar zijn met die van het latere verdrag. De betrekkingen tussen een Staat die partij is bij beide verdragen en een Staat die slechts bij een van deze verdragen partij is, worden geregeld door het verdrag waarbij beide Staten partij zijn. Het Verdrag voorziet evenwel in één uitzondering : artikel 103 van het Handvest der Verenigde Naties stelt namelijk dat ingeval de verplichtingen krachtens het Handvest in strijd zijn met verplichtingen krachtens andere internationale overeenkomsten, de eerstgenoemde verplichtingen doorslaggevend zijn.

De gevoelige kwestie van de uitlegging van verdragen wordt door het onderhavige Verdrag als volgt geregeld (artt. 31 tot 33). De uitlegging dient te gebeuren in overeenstemming met de tekst die een rechtstreekse uitdrukking is van de wil van de partijen : een verdrag moet te goeder trouw worden uitgelegd overeenkomstig de gewone betekenis van de termen van het verdrag. Het Verdrag van Wenen geeft nader aan dat de bedoelde context bestaat uit : de preambule en de bijlagen, iedere overeenstemming die door de partijen is bereikt of iedere akte die door hen is opgesteld bij het sluiten van een verdrag, iedere later tot stand gekomen overeenstemming tussen de partijen, alsmede ieder later tussen de partijen tot stand gekomen gebruik in de toepassing van een verdrag.

De andere middelen van uitlegging zoals de voorbereidende werkzaamheden en de omstandigheden waaronder het verdrag is gesloten, zijn louter aanvullend : ze kunnen slechts worden aangewend indien de uitlegging overeenkomstig de in zijn context geanalyseerde tekst óf de betekenis dubbelzinnig of duister laat, óf leidt tot een resultaat dat duidelijk ongerijmd of onredelijk is.

Met betrekking tot de rechten of verplichtingen die voor derde Staten uit een verdrag ontstaan, bepaalt het Verdrag van Wenen dat een verdrag geen rechten of verplichtingen voor een derde Staat mag scheppen zonder dat deze hiermee zijn instemming heeft betuigd. Voor een verplichting dient de instemming schriftelijk te geschieden : voor een recht kan de instemming worden geacht stilzwijgend te zijn gegeven. De herroeping en wijziging van door een derde Staat aanvaarde rechten en verplichtingen zijn niet geldig

Convention précise que rien ne s'oppose à ce qu'une règle énoncée dans un traité devienne obligatoire pour un Etat tiers en tant que règle coutumière de droit international.

QUATRIEME PARTIE

Amendement et modification des traités (artt. 39 à 41)

Un traité peut être amendé par accord entre les parties. Les règles relatives à la conclusion du traité sont d'application. En ce qui concerne les traités multilatéraux, compte tenu du fait que chaque Etat partie est libre de devenir partie au traité tel qu'il est amendé, le système retenu par la Convention aboutit à ce qu'il y ait deux catégories d'Etats, ceux qui sont liés par le traité originaire et ceux qui sont liés par le traité amendé. Tout comme pour le système des réserves et celui des traités successifs, le système de l'amendement implique la création d'un ensemble d'engagements différents quant à leur teneur et quant au cercle d'Etats qu'ils obligent.

Quant à l'Etat qui devient partie au traité après l'entrée en vigueur de l'accord portant amendement, cet Etat devient, sauf s'il a exprimé une intention différente, partie au traité tel qu'il est amendé au regard des parties liées par l'accord portant amendement et partie au traité non amendé au regard des parties non liées par l'accord portant amendement.

La Convention prévoit que le traité peut fixer d'autres règles en matière d'amendement. C'est ainsi que le traité peut ne laisser subsister que le traité amendé de telle sorte que les Etats soient tenus soit d'accepter le traité amendé, soit de ne plus être partie au traité.

La Convention prévoit également la possibilité pour deux ou plusieurs parties de modifier le traité dans leurs relations mutuelles seulement. Etant donné que la modification risque d'être incompatible avec le teneur du traité, la Convention soumet le droit de modification à des conditions strictes : la modification peut être interdite par le traité, et, dans l'hypothèse où elle n'est pas interdite, la modification ne peut ni porter atteinte à la jouissance des droits et à l'exécution des obligations des autres parties, ni porter sur une disposition à laquelle il ne peut être dérogé sans qu'il y ait incompatibilité avec la réalisation effective de l'objet et du but du traité pris dans son ensemble.

zonder instemming van de partijen bij het verdrag en van de derde Staat. Tenslotte stelt het Verdrag dat niets belet dat een in een verdrag neergelegde regel bindend wordt voor een derde Staat als een regel van internationaal gewoonterecht, die als zodanig wordt erkend.

DEEL IV

Amendering en wijziging van verdragen (artt. 39 tot 41)

Een verdrag kan bij overeenkomst tussen de partijen worden geamendeerd. De regels inzake het sluiten van een verdrag zijn dan van toepassing. Aangezien elke Staat die partij is, vrij is partij te worden bij een aldus geamendeerd verdrag, onderscheidt de in het Verdrag van Wenen aangehouden werkwijze voor multilaterale verdragen twee categorieën van Staten : die welke door het oorspronkelijke verdrag zijn gebonden en die welke door het geamendeerde verdrag zijn gebonden. Zoals voor de voorbehouden en de achtereenvolgende verdragen het geval is, impliceert het amenderingssysteem het ontstaan van een aantal verbintenissen die verschillen naar inhoud en categorie van Staten waarvoor ze verplichtingen scheppen.

De Staat die partij wordt bij een verdrag na de inwerkingtreding van de overeenkomst tot amendering, wordt, tenzij hij een andere bedoeling kenbaar heeft gemaakt, partij bij het verdrag zoals het geamendeerd is met betrekking tot de partijen die door de overeenkomst tot amendering zijn gebonden, en partij bij het niet-geamendeerde verdrag met betrekking tot de partijen die niet gebonden zijn door de overeenkomst tot amendering.

Volgens het Verdrag van Wenen mag een verdrag andere regels met betrekking tot het amenderen vaststellen. Zo is het mogelijk dat een verdrag bepaalt dat enkel de geamendeerde versie behouden blijft, zodat de Staten het geamendeerde verdrag ofwel moeten aanvaarden ofwel geen partij meer kunnen blijven bij het verdrag.

Verder biedt het Verdrag van Wenen twee of meerdere partijen de mogelijkheid een verdrag tussen hen onderling te wijzigen. Daar de kans bestaat dat de wijziging onverenigbaar is met de inhoud van het verdrag, onderwerpt het Verdrag van Wenen het recht tot wijziging aan strenge voorwaarden : de wijziging kan worden verboden door het verdrag en, indien zulks niet het geval is, mag de wijziging noch het genot der rechten of het nakomen van de verplichtingen van de andere partijen aantasten, noch zich uitstrekken tot een bepaling waarvan niet mag worden afgeweken als dit onverenigbaar is met de doeltreffende verwezenlijking van voorwerp en doel van het verdrag in zijn geheel.

CINQUIEME PARTIE

Nullité, extinction et suspension de l'application des traités

La Convention mentionne tout d'abord trois dispositions générales. La première consiste en ce que l'extinction d'un traité, sa dénonciation ou le retrait d'une partie, ne peuvent avoir lieu qu'en application du traité ou de la présente Convention (art. 42). La deuxième a trait à la question de la divisibilité des dispositions de traité (art. 44) : la dénonciation ou le retrait ne peuvent être exercés qu'à l'égard de l'ensemble du traité, sauf si les parties en conviennent autrement; toutefois la dénonciation ou le retrait peuvent viser une clause particulière lorsque cette clause est séparable du reste du traité et que l'acceptation de cette clause n'a pas constitué pour les parties une base essentielle de leur consentement à être liées par le traité dans son ensemble. Enfin la troisième disposition (art. 45) spécifie qu'un Etat ne peut plus invoquer une cause de nullité, lorsqu'il a accepté, soit explicitement soit implicitement à raison de sa conduite, que le traité reste applicable.

La Convention mentionne plusieurs causes de nullité d'un traité : l'incompétence pour conclure un traité, l'erreur, le dol et la corruption, la contrainte, le conflit avec une norme du « jus cogens » (artt. 46 à 53).

Un Etat ne peut invoquer la violation d'une disposition de son droit interne relative à la compétence pour conclure un traité (vice de consentement), que pour autant que cette violation soit manifeste et concerne une règle de son droit interne d'importance fondamentale.

L'erreur ne peut être invoquée comme vice de consentement que moyennant deux conditions : l'erreur doit porter sur un fait ou une situation qui constitue une base essentielle du consentement à être lié, et l'Etat doit être de bonne foi (ne pas avoir été informé de la possibilité d'une erreur ou ne pas avoir contribué à celle-ci par son comportement).

La conduite frauduleuse d'un autre Etat ayant participé à la négociation, la corruption du représentant d'un Etat ou la contrainte exercée sur ce dernier, ainsi que la contrainte exercée sur un Etat par la menace ou l'emploi de la force en violation des principes de droit international incorporés dans la Charte des Nations-Unies, sont, sans réserve aucune, causes de nullité.

Est nul le traité en conflit avec une norme impérative du droit international général (jus cogens).

En matière d'extinction et de suspension de l'application des traités, la Convention établit les principes suivants (artt. 54 à 64).

DEEL V

Ongeldigheid, beëindiging en opschorting van de werking van verdragen

Het Verdrag geeft eerst drie algemene bepalingen. De eerste bepaling luidt dat de beëindiging van een verdrag de opzegging ervan of de terugtrekking van een partij slechts kan plaatsvinden door toepassing van het verdrag dan wel van het onderhavige Verdrag (artikel 42). De tweede bepaling betreft de splitsbaarheid van de verdragsbepalingen (artikel 44) : het recht van opzegging of terugtrekking mag slechts worden uitgeoefend met betrekking tot het verdrag als geheel, tenzij de partijen anders overeenkomen; de opzegging of terugtrekking kunnen evenwel betrekking hebben op een bijzondere clausule indien deze scheidbaar is van de rest van het verdrag en de aanvaarding ervan voor de partijen geen wezenlijke voorwaarde was voor hun instemming door het verdrag in zijn geheel gebonden te worden. De derde bepaling (artikel 45) luidt dat een Staat niet langer een grond voor ongeldigheid kan aanvoeren, als deze Staat uitdrukkelijk of, op grond van zijn gedrag, stilzwijgend heeft aanvaard dat het verdrag van toepassing blijft.

Het Verdrag geeft verschillende gronden voor de ongeldigheid van een verdrag op : onbevoegdheid om een verdrag te sluiten, dwaling, bedrog en corruptie, dwang, strijdigheid met een dwingende norm (« jus cogens ») (artikelen 46 tot 53).

Een Staat mag niet de strijdigheid met een bepaling van zijn nationale recht betreffende de bevoegdheid tot het sluiten van verdragen aanvoeren (ongeldigverklaring van de instemming), tenzij die strijdigheid onmiskenbaar was en een regel van fundamenteel belang van zijn nationale recht betrof.

Het aanvoeren van dwaling voor de ongeldigverklaring van de instemming is aan twee voorwaarden onderworpen : de dwaling dient betrekking te hebben op een feit of een situatie die een wezenlijke grond vormde voor de instemming door het verdrag gebonden te worden en de Staat dient te goeder trouw te zijn (hij was niet bedacht op de mogelijkheid van een dwaling of heeft er door zijn gedrag niet toe bijgedragen).

Het bedrieglijke gedrag van een andere Staat die aan de onderhandelingen heeft deelgenomen, de corruptie van een vertegenwoordiger van een Staat of de dwang die op deze vertegenwoordiger is uitgeoefend alsmede de dwang die op een Staat is uitgeoefend door bedreiging met of gebruik van geweld, in strijd met de in het Handvest der Verenigde Naties neergelegde beginselen van het volkenrecht, zijn zonder enig voorbehoud gronden voor ongeldigheid.

Een verdrag dat strijdig is met een dwingende norm van algemeen volkenrecht (« jus cogens ») is nietig.

Inzake de beëindiging en de opschorting van de werking van verdragen legt het Verdrag de volgende beginselen vast (artikelen 54 tot 64).

La Convention pose d'abord un principe général. L'extinction ou la suspension d'un traité ainsi que le retrait d'une partie, ne peuvent avoir lieu que conformément aux dispositions du traité ou par consentement de toutes les parties. En l'absence de disposition ou de consentement des parties, une partie ne peut dénoncer un traité que s'il est établi qu'il était dans l'intention des parties d'admettre la possibilité d'une dénonciation, ou si le droit de dénonciation peut être déduit de la nature du traité; l'intention de dénoncer doit être notifiée au moins douze mois à l'avance.

La Convention prévoit ensuite cinq causes particulières : la conclusion d'un traité postérieur, la violation du traité, la survenance d'une situation rendant l'exécution impossible, le changement fondamental de circonstances, la survenance d'une nouvelle norme impérative du droit international général.

Un traité prend fin ou est suspendu, lorsque toutes les parties à ce traité concluent ultérieurement un traité portant sur la même matière; il faut, en outre, soit que l'intention des parties de régler la matière par le nouveau traité soit établie, soit que les dispositions du traité postérieur soient incompatibles avec celles du traité antérieur.

La violation substantielle d'un traité bilatéral par une partie, autorise l'autre partie à mettre fin au traité ou suspendre son application en totalité ou en partie. Une violation substantielle d'un traité multilatéral par une partie autorise les autres parties, par accord unanime, à mettre fin au traité ou à en suspendre l'application en totalité ou en partie, soit entre toutes les parties, soit dans leurs relations avec l'auteur de la violation. La violation d'un traité multilatéral peut également autoriser une partie soit à suspendre l'application du traité dans les relations entre elle-même et l'auteur de la violation si elle est spécialement atteinte par celle-ci, soit à suspendre l'application du traité à l'égard de toutes les parties s'il apparaît que la violation modifie radicalement la situation de chacune des parties quant à l'exécution ultérieure de ses obligations. La Convention précise, par ailleurs, que les dispositions concernant la violation ne s'appliquent pas aux dispositions relatives à la protection de la personne humaine contenues dans des traités de caractère humanitaire.

L'impossibilité d'exécuter un traité ne peut être invoquée par une partie pour mettre fin au traité, que pour autant que cette impossibilité résulte de la disparition ou de la destruction d'un objet indispensable à l'exécution du traité, et à condition que cette impossibilité d'exécution ne résulte pas d'une violation par la partie qui l'invoque soit d'une obligation du traité,

Het Verdrag formuleert eerst een algemeen beginsel. De beëindiging of opschorting van een verdrag alsmede het zich terugtrekken van een partij kunnen slechts plaatsvinden overeenkomstig de bepalingen van het verdrag of door overeenstemming tussen alle partijen. Bij ontstentenis van zodanige bepaling of van de instemming van de partijen kan een partij een verdrag niet opzeggen tenzij vaststaat dat de partijen de bedoeling hadden de mogelijkheid van opzegging toe te laten of het recht op opzegging uit de aard van het verdrag kan worden afgeleid; het voornemen een verdrag op te zeggen dient ten minste 12 maanden tevoren kenbaar te worden gemaakt.

Vervolgens geeft het Verdrag van Wenen vijf bijzondere gronden op : sluiting van een later verdrag, schending van het verdrag, het intreden van een situatie die de uitvoering onmogelijk maakt, een wezenlijke verandering der omstandigheden, het ingang vinden van een nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht.

Een verdrag wordt beëindigd of opgeschort wanneer alle partijen bij dit verdrag een later verdrag sluiten betreffende hetzelfde onderwerp; bovendien dient vast te staan dat het de bedoeling van de partijen is de materie door dit nieuwe verdrag te regelen of dient te blijken dat de bepalingen van het latere verdrag onverenigbaar zijn met die van het eerdere verdrag.

Een substantiële schending van een bilateraal verdrag door een partij geeft de andere partij het recht het verdrag in zijn geheel of gedeeltelijk te beëindigen of op te schorten. Een substantiële schending van een multilateraal verdrag door een partij geeft de andere partijen het recht bij unanieme overeenstemming het verdrag te beëindigen of in zijn geheel of gedeeltelijk op te schorten, hetzij tussen alle partijen, hetzij in hun betrekkingen met de Staat die het verdrag heeft geschonden. De schending van een multilateraal verdrag kan een partij ook het recht geven hetzij de werking van het verdrag in haar betrekkingen met de Staat die het verdrag heeft geschonden op te schorten indien zij in het bijzonder getroffen is door de schending, hetzij de werking van het verdrag met betrekking tot alle partijen op te schorten indien blijkt dat de schending de positie van elke partij wat de verdere uitvoering van haar verplichtingen betreft, geheel en al wijzigt. Verder bepaalt het Verdrag van Wenen dat de bepalingen met betrekking tot de schending niet van toepassing zijn op de bepalingen betreffende bescherming van de menselijke persoon, opgenomen in verdragen van humanitaire aard.

Een partij mag de onmogelijkheid tot uitvoering van een verdrag slechts aanvoeren om het verdrag te beëindigen indien deze onmogelijkheid een gevolg is van de verdwijning of vernietiging van een voorwerp, onmisbaar voor de uitvoering van het verdrag, en op voorwaarde dat deze onmogelijkheid om het verdrag uit te voeren niet het gevolg is van een schending, door

soit de toute autre obligation internationale à l'égard de toute autre partie au traité.

En principe, un changement fondamental de circonstance (clause « *rebus sic stantibus* ») qui s'est produit par rapport à celles existantes au moment de la conclusion du traité et qui n'avait pas été prévu par les parties, ne peut être invoqué pour mettre fin au traité. Il y a toutefois une exception : l'existence des circonstances doit constituer une base essentielle de l'engagement des parties, et le changement doit transformer radicalement la portée des obligations. En toute hypothèse le changement de circonstances ne peut jamais être invoqué s'il s'agit d'un traité établissant une frontière, ou si le changement résulte d'une violation par la partie qui l'invoque d'une obligation du traité ou de toute autre obligation internationale à l'égard de toute autre partie au traité.

Quant à la survenance d'une nouvelle norme impérative du droit international général (« *jus cogens* »), elle rend nul tout traité existant en conflit avec cette norme.

Les conséquences de l'extinction d'un traité et de la nullité d'un traité ne sont pas les mêmes en ce qui concerne la rétroactivité. L'extinction n'a, en principe, pas d'effet rétroactif : l'extinction ne porte atteinte à aucune situation juridique créée par l'exécution du traité, sauf si le traité ou les parties n'en disposent autrement.

En matière de nullité chaque partie peut demander de retrouver, si possible, la situation qui aurait existé si les actes exécutés sur la base du traité n'avaient pas été accomplis; cette faculté n'est pas accordée à la partie à laquelle le dol, l'acte de corruption ou la contrainte, est imputable. Il y a une exception toutefois : en cas de nullité d'un traité en conflit avec une norme du « *jus cogens* », les parties sont tenues d'éliminer dans la mesure du possible, les conséquences des actes accomplis sur base du traité.

La Convention prévoit des procédures en matière de nullité, extinction et suspension de l'application des traités. Une première procédure consiste en une notification faite par la partie qui veut se retirer du traité ou en suspendre l'application, aux autres parties. En cas d'objection émise par une autre partie, une deuxième procédure est prévue : les parties devront rechercher une solution par négociation, médiation, arbitrage, règlement judiciaire ou tout autre moyen pacifique de leur choix. En ce qui concerne toutefois les litiges relatifs au « *jus cogens* », la saisine de la Cour Internationale de Justice doit être acceptée au

de la partie die deze grond aanvoert, hetzij van iedere andere internationale verplichting met betrekking tot iedere andere partij bij het verdrag.

Een wezenlijke verandering der omstandigheden (clausule « *rebus sic stantibus* »), ingetreden ten aanzien van die welke op het tijdstip van de totstandkoming van een verdrag bestonden en die niet door de partijen was voorzien, kan in principe niet als grond voor de beëindiging van het verdrag worden aangevoerd. Van dit beginsel kan slechts worden afgeweken indien het bestaan van deze omstandigheden een wezenlijke grond vormde voor de instemming van de partijen en indien de verandering van de omstandigheden de strekking van de verplichtingen geheel en al wijzigt. In geen geval kan de verandering der omstandigheden worden aangevoerd indien het gaat om een verdrag ter vastlegging van een grens of indien de verandering het gevolg is van een schending, door de partij die deze grond aanvoert, van een verplichting voortvloeiend uit het verdrag of van iedere andere internationale verplichting met betrekking tot iedere andere partij bij het verdrag.

Het ingang vinden van een nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht (« *jus cogens* ») maakt elk bestaand verdrag dat in strijd is met deze norm nietig.

De gevolgen van de beëindiging en de ongeldigheid van een verdrag verschillen op het punt van de terugwerkende kracht. De beëindiging heeft in beginsel geen terugwerkende kracht : de beëindiging tast geen enkele door de uitvoering van het verdrag ontstane rechtspositie aan, tenzij het verdrag of de partijen anderszins bepalen.

In het geval van ongeldigheid kan elke partij eisen dat, voor zover zulks mogelijk is, de situatie wordt hersteld die zou hebben bestaan, indien de handelingen die op grond van het verdrag zijn verricht, niet zouden zijn uitgevoerd; een partij die zich aan bedrog, corruptiehandeling of dwang schuldig heeft gemaakt, wordt deze mogelijkheid ontzegd.

In geval van nietigheid van een verdrag dat strijdig is met een norm van « *jus cogens* », zijn de partijen gehouden, zoveel als mogelijk is de gevolgen weg te nemen van de handelingen verricht op grond van het verdrag.

Het Verdrag van Wenen voorziet in procedures inzake ongeldigheid, de beëindiging en de opschorting van de werking van verdragen. Een eerste procedure bestaat erin dat de partij die zich uit het verdrag wenst terug te trekken of de werking ervan wenst op te schorten, de andere partijen hiervan in kennis stelt. Indien een andere partij hiertegen bezwaar maakt, kan een tweede procedure worden gevolgd : de partijen dienen dan een oplossing te zoeken via onderhandeling, bemiddeling, arbitrage, een rechterlijke beslissing of elke andere vreedzame regeling van hun keuze. Wanneer zich echter geschillen betreffende het

cas où les parties n'ont pu se mettre d'accord sur un autre mode de règlement.

Le Ministre des Affaires étrangères,

M. EYSKENS

« jus cogens » voordoen, dienen de partijen zich tot het Internationaal Gerechtshof te wenden, indien over een andere wijze van regeling geen overeenstemming werd bereikt.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

M. EYSKENS

AVANT-PROJET DE LOI

**portant approbation de la Convention de Vienne
sur le droit des traités, et de l'annexe,
faites à Vienne le 23 mai 1969**

Article unique

La Convention de Vienne sur le droit des traités, et l'Annexe, faites à Vienne le 23 mai 1969, sortiront leur plein et entier effet.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre des Affaires étrangères, le 1er octobre 1990, d'une demande d'avis sur un projet de loi « portant approbation de la Convention de Vienne sur le droit des traités, et de l'annexe, faites à Vienne le 23 mai 1969 », a donné le 9 janvier 1991 l'avis suivant :

Annexe

Le dossier soumis au Conseil d'Etat, section de législation, ne contient que la traduction en langue néerlandaise de l'annexe à la Convention de Vienne. La version française de cette annexe, qui a pourtant un caractère authentique en vertu de l'article 85 de la Convention, fait défaut. Il va de soi que cette version française doit être jointe au dossier soumis aux Chambres et publiée au *Moniteur belge* lorsque la loi en projet aura été adoptée.

*
* *

A l'article unique du dispositif, le mot « annexe » ne prend pas de majuscule.

La chambre était composée de

MM. :

C.-L. CLOSSET, *président de chambre*;

R. ANDERSEN,
M. LEROY, *conseillers d'Etat*;

F. RIGAUX,
F. DELPEREE, *assesseurs de la section de législation*;

Mme :

J. GIELISSEN, *greffier assumé*.

VOORONTWERP VAN WET

**houdende goedkeuring van het Verdrag van Wenen
inzake het Verdragenrecht, en van de Bijlage,
opgemaakt te Wenen op 23 mei 1969**

Enig artikel

Het Verdrag van Wenen, inzake het verdragenrecht, en de Bijlage, opgemaakt te Wenen op 23 mei 1969, zullen volkomen uitwerking hebben.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, op 1 oktober 1990 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « houdende goedkeuring van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, en van de bijlage opgemaakt te Wenen op 23 mei 1969 », heeft op 9 januari 1991 het volgend advies gegeven :

Bijlage

Het dossier dat aan de Raad van State, afdeling wetgeving, is voorgelegd bevat alleen de Nederlandse vertaling van de bijlage bij het Verdrag van Wenen. De Franse tekst van die bijlage, die krachtens artikel 85 van het Verdrag toch een authentieke tekst is, ontbreekt. Het spreekt vanzelf dat die Franse tekst moet worden gevoegd bij het dossier dat aan het Parlement wordt voorgelegd en dat hij in het *Belgisch Staatsblad* moet worden bekendgemaakt wanneer de ontworpen wet zal zijn goedgekeurd.

*
* *

In het enige artikel van het bepalend gedeelte behoort het woord « bijlage » niet met een hoofdletter te worden geschreven.

De kamer was samengesteld uit

HH. :

C.-L. CLOSSET, *kamervoorzitter*;

R. ANDERSEN,
M. LEROY, *staatsraden*;

F. RIGAUX,
F. DELPEREE, *assessoren van de afdeling wetgeving*;

Mevr. :

J. GIELISSEN, *toegevoegd griffier*.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. R. ANDERSEN.

Le rapport a été présenté par M. A. MERCENIER, premier auditeur.

La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. J.-F. NEURAY, référendaire adjoint.

Le Greffier,

J. GIELISSEN

Le Président,

C.-L. CLOSSET

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer R. ANDERSEN.

Het verslag werd uitgebracht door de heer A. MERCENIER, eerste auditeur.

De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de heer J.-F. NEURAY, adjunct-referendaris.

PROJET DE LOI

BAUDOUIN, ROI DES BELGES

A tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires étrangères,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires étrangères est chargé de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

Article unique

La Convention de Vienne sur le droit des traités, et l'Annexe, faites à Vienne le 23 mai 1969, sortiront leur plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 4 février 1991.

BAUDOUIN

PAR LE ROI :

Le Ministre des Affaires étrangères,

M. EYSKENS

WETSONTWERP

BOUDEWIJN, KONING DER BELGEN

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Buitenlandse Zaken is gelast, in Onze naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen waarvan de tekst volgt :

Enig artikel

Het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, en de Bijlage, opgemaakt te Wenen op 23 mei 1969, zullen volkomen uitwerking hebben.

Gegeven te Brussel, 4 februari 1991.

BOUDEWIJN

VAN KONINGSWEGE :

De Minister van Buitenlandse Zaken,

M. EYSKENS

CONVENTION DE VIENNE**sur le droit des traités**

Les Etats Parties à la présente Convention,

Considérant le rôle fondamental des traités dans l'histoire des relations internationales,

Reconnaissant l'importance de plus en plus grande des traités en tant que source du droit international et en tant que moyen de développer la coopération pacifique entre les nations, quels que soient leurs régimes constitutionnels et sociaux,

Constatant que les principes du libre consentement et de la bonne foi et la règle *pacta sunt servanda* sont universellement reconnus,

Affirmant que les différends concernant les traités doivent, comme les autres différends internationaux, être réglés par des moyens pacifiques et conformément aux principes de la justice et du droit international,

Rappelant la résolution des peuples des Nations Unies de créer les conditions nécessaires au maintien de la justice et du respect des obligations nées des traités,

Conscients des principes de droit international incorporés dans la Charte des Nations Unies, tels que les principes concernant l'égalité des droits des peuples et leur droit de disposer d'eux-mêmes, l'égalité souveraine et l'indépendance de tous les Etats, la non-ingérence dans les affaires intérieures des Etats, l'interdiction de la menace ou de l'emploi de la force et le respect universel et effectif des droits de l'homme et des libertés fondamentales pour tous,

Convaincus que la codification et le développement progressif du droit des traités réalisés dans la présente Convention serviront les buts des Nations Unies énoncés dans la Charte, qui sont de maintenir la paix et la sécurité internationales, de développer entre les nations des relations amicales et de réaliser la coopération internationale,

Affirmant que les règles du droit international coutumier continueront à régir les questions non réglées dans les dispositions de la présente Convention,

Sont convenus de ce qui suit :

PARTIE I**Introduction****Article 1er***Portée de la présente Convention*

La présente Convention s'applique aux traités entre Etats.

VERDRAG VAN WENEN**inzake het verdragenrecht**

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag,

In overweging nemend de fundamentele rol van verdragen in de geschiedenis van de internationale betrekkingen,

Zich bewust van het steeds toenemend belang van verdragen als bron van volkenrecht en als middel ter ontwikkeling van de vreedzame samenwerking tussen de naties, ongeacht hun constitutionele en sociale stelsels,

Vaststellend dat de beginselen van vrijwillige instemming en van goede trouw en de regel *pacta sunt servanda* algemeen erkend worden,

Bevestigend dat geschillen betreffende verdragen, evenals andere internationale geschillen, dienen te worden geregeld langs vreedzame weg en overeenkomstig de beginselen van gerechtigheid en het volkenrecht,

Herinnerend aan de vastbeslotenheid van de volken van de Verenigde Naties tot het scheppen van de voorwaarden die noodzakelijk zijn voor het handhaven van de gerechtigheid en de eerbiediging van de uit verdragen voortvloeiende verplichtingen,

Indachtig de beginselen van het volkenrecht, neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties, als daar zijn de beginselen van de gelijkgerechtigdheid der volken en hun recht op zelfbeschikking, de soevereine gelijkheid en de onafhankelijkheid van alle Staten, het zich niet mengen in binnenlandse aangelegenheden van Staten, het verbod van het dreigen met of het gebruikmaken van geweld en de universele en daadwerkelijke eerbied voor de rechten van de mens en fundamentele vrijheden voor allen,

Van oordeel zijnde dat de codificatie en de geleidelijke ontwikkeling van het in dit Verdrag neergelegde verdragenrecht de in het Handvest omschreven doelstellingen van de Verenigde Naties zullen bevorderen, te weten : het handhaven van de internationale vrede en veiligheid, het ontwikkelen van vriendschappelijke betrekkingen tussen de naties en de verwezenlijking van de internationale samenwerking.

Bevestigend dat de vraagstukken die niet door de bepalingen van dit Verdrag worden geregeld, zullen worden beheerst door de regels van het internationale gewoonterecht,

Zijn overeengekomen als volgt :

DEEL I**Inleiding****Artikel 1***Werkingsfeer van dit Verdrag*

Dit Verdrag is van toepassing op verdragen tussen Staten.

Art. 2

Expressions employées

1. Aux fins de la présente Convention :

a) l'expression « traité » s'entend d'un accord international conclu par écrit entre Etats et régi par le droit international, qu'il soit consigné dans un instrument unique ou dans deux ou plusieurs instruments connexes, et quelle que soit sa dénomination particulière;

b) les expressions « ratification », « acceptation », « approbation » et « adhésion » s'entendent, selon le cas, de l'acte international ainsi dénommé par lequel un Etat établit sur le plan international son consentement à être lié par un traité;

c) l'expression « pleins pouvoirs » s'entend d'un document émanant de l'autorité compétente d'un Etat et désignant une ou plusieurs personnes pour représenter l'Etat pour la négociation, l'adoption ou l'authentification du texte d'un traité, pour exprimer le consentement de l'Etat à être lié par un traité ou pour accomplir tout autre acte à l'égard du traité;

d) l'expression « réserve » s'entend d'une déclaration unilatérale, quel que soit son libellé ou sa désignation, faite par un Etat quand il signe, ratifie, accepte ou approuve un traité ou y adhère, par laquelle il vise à exclure ou à modifier l'effet juridique de certaines dispositions du traité dans leur application à cet Etat;

e) l'expression « Etat ayant participé à la négociation » s'entend d'un Etat ayant participé à l'élaboration et à l'adoption du texte du traité;

f) l'expression « Etat contractant » s'entend d'un Etat qui a consenti à être lié par le traité, que le traité soit entré en vigueur ou non;

g) l'expression « partie » s'entend d'un Etat qui a consenti à être lié par le traité et à l'égard duquel le traité est en vigueur;

h) l'expression « Etat tiers » s'entend d'un Etat qui n'est pas partie au traité;

i) l'expression « organisation internationale » s'entend d'une organisation intergouvernementale.

2. Les dispositions du paragraphe 1er concernant les expressions employées dans la présente Convention ne préjudicient pas à l'emploi de ces expressions ni au sens qui peut leur être donné dans le droit interne d'un Etat.

Art. 3

Accords internationaux n'entrant pas dans le cadre de la présente Convention

Le fait que la présente Convention ne s'applique ni aux accords internationaux conclus entre des Etats et d'autres sujets du droit international ou entre ces autres sujets du droit international, ni aux accords internationaux qui n'ont pas été conclus par écrit, ne porte pas atteinte :

a) à la valeur juridique de tels accords;

b) à l'application à ces accords de toutes règles énoncées dans la présente Convention auxquelles ils seraient soumis en vertu du droit international indépendamment de ladite Convention;

Art. 2

Gebezigde uitdrukkingen

1. Voor de toepassing van dit Verdrag betekent

a) « verdrag » : een internationale overeenkomst in geschrifte tussen Staten gesloten en beheerst door het volkenrecht, hetzij nedergelegd in een enkele akte, hetzij in twee of meer samenhangende akten, en ongeacht haar bijzondere benaming;

b) « bekrachtiging », « aanvaarding », « goedkeuring » en « toetreding » : al naar gelang het geval, de internationale handeling van die naam, waarmee een Staat op internationaal niveau zijn instemming door een verdrag gebonden te worden vastlegt;

c) « volmacht » : een van de bevoegde autoriteit van een Staat uitgaand document waarbij een of meer personen worden aangewezen om de Staat te vertegenwoordigen bij de onderhandelingen over, de aanneming of de authenticatie van een verdragstekst, om de instemming van de Staat door een verdrag gebonden te worden tot uitdrukking te brengen, of om elke andere handeling te verrichten met betrekking tot een verdrag;

d) « voorbehoud » : een eenzijdige verklaring, ongeacht haar bewoording of haar benaming, afgelegd door een Staat wanneer hij een verdrag ondertekent, bekrachtigt, aanvaardt of goedkeurt of daartoe toetreedt, waarbij hij te kennen geeft het rechtsgevolg van zekere bepalingen van het verdrag in hun toepassing met betrekking tot deze Staat uit te sluiten of te wijzigen;

e) « Staat die heeft deelgenomen aan de onderhandelingen » : een Staat die heeft deelgenomen aan de voorbereiding en de aanneming van de verdragstekst;

f) « verdragsluitende Staat » : een Staat die heeft ingestemd door het verdrag gebonden te worden, of het verdrag in werking is getreden of niet;

g) « partij » : een Staat die heeft ingestemd door het verdrag gebonden te worden en voor welke het verdrag in werking is getreden;

h) « derde staat » : een staat die geen partij is bij het verdrag;

i) « internationale organisatie » : een intergouvernementele organisatie.

2. De bepalingen van het eerste lid aangaande de in dit Verdrag gebezigde uitdrukkingen laten onverlet het gebruik van deze termen of de betekenis die er in het nationale recht van een Staat aan kan worden gehecht.

Art. 3

Internationale overeenkomsten die buiten de werkingssfeer van dit Verdrag vallen

Het feit dat dit Verdrag noch op internationale overeenkomsten gesloten tussen Staten en andere subjecten van volkenrecht of tussen deze andere subjecten van volkenrecht, noch op niet in geschrifte tot stand gebrachte internationale overeenkomsten van toepassing is, doet geen afbreuk aan :

a) de rechtskracht van zodanige overeenkomsten;

b) de toepassing op deze overeenkomsten van alle in dit Verdrag vastgelegde regels waaraan zijn onafhankelijk van dit Verdrag krachtens het volkenrecht zouden zijn onderworpen;

c) à l'application de la Convention aux relations entre Etats régies par des accords internationaux auxquels sont également parties d'autres sujets du droit international.

Art. 4

Non-rétroactivité de la présente Convention

Sans préjudice de l'application de toutes règles énoncées dans la présente Convention auxquelles les traités seraient soumis en vertu du droit international indépendamment de ladite Convention, celle-ci s'applique uniquement aux traités conclus par des Etats après son entrée en vigueur à l'égard de ces Etats.

Art. 5

Traités constitutifs d'organisations internationales et traités adoptés au sein d'une organisation internationale

La présente Convention s'applique à tout traité qui est l'acte constitutif d'une organisation internationale et à tout traité adopté au sein d'une organisation internationale, sous réserve de toute règle pertinente de l'organisation.

PARTIE II

Conclusion et entrée en vigueur des traités

Section I

Conclusion des traités

Art. 6

Capacité des Etats de conclure des traités

Tout Etat a la capacité de conclure des traités.

Art. 7

Plein pouvoirs

1. Une personne est considérée comme représentant un Etat pour l'adoption ou l'authentification du texte d'un traité ou pour exprimer le consentement de l'Etat à être lié par un traité :

- a) si elle produit des pleins pouvoirs appropriés; ou
- b) s'il ressort de la pratique des Etats intéressés ou d'autres circonstances qu'ils avaient l'intention de considérer cette personne comme représentant l'Etat à ces fins et de ne pas requérir la présentation de pleins pouvoirs.

c) de toepassing van het Verdrag op de betrekkingen tussen Staten, geregeld door internationale overeenkomsten waarbij andere subjecten van volkenrecht eveneens partij zijn.

Art. 4

De niet-terugwerkende kracht van dit Verdrag

Onverminderd de toepassing van de in dit Verdrag vastgelegde regels waaraan verdragen krachtens het volkenrecht los van dit Verdrag zouden zijn onderworpen, is dit Verdrag slechts van toepassing op verdragen gesloten door Staten na zijn inwerkingtreding voor die Staten.

Art. 5

Verdragen ter oprichting van internationale organisaties en verdragen aangenomen binnen een internationale organisatie

Dit Verdrag is van toepassing op elk verdrag dat de oprichtingsakte van een internationale organisatie vormt en op elk verdrag, aangenomen binnen een internationale organisatie, behoudens de ter zake dienende regels van de organisatie.

DEEL II

Het sluiten en de inwerkingtreding van verdragen

Afdeling 1

Het sluiten van verdragen

Art. 6

Bevoegdheid der Staten tot het sluiten van verdragen

Elke Staat is bevoegd tot het sluiten van verdragen.

Art. 7

Volmacht

1. Een persoon wordt beschouwd een Staat te vertegenwoordigen ter zake van de aanneming of de authenticatie van een verdragstekst of om de instemming van de Staat door een verdrag gebonden te worden tot uiting te brengen, indien :

- a) hij een voor dat doel verleende volmacht toont; of
- b) uit de praktijk van de betrokken Staten of uit andere omstandigheden blijkt dat het hun bedoeling was deze persoon als vertegenwoordiger van de Staat ten dezen te beschouwen en niet de overlegging van een volmacht te verlangen.

2. En vertu de leurs fonctions et sans avoir à produire de pleins pouvoirs, sont considérés comme représentant leur Etat :

- a) les chefs d'Etat, les chefs de gouvernement et les ministres des affaires étrangères, pour tous les actes relatifs à la conclusion d'un traité;
- b) les chefs de mission diplomatique, pour l'adoption du texte d'un traité entre l'Etat accréditant et l'Etat accréditaire;
- c) les représentants accrédités des Etats à une conférence internationale ou auprès d'une organisation internationale ou d'un de ses organes, pour l'adoption du texte d'un traité dans cette conférence, cette organisation ou cet organe.

Art. 8

Confirmation ultérieure d'un acte accompli sans autorisation

Un acte relatif à la conclusion d'un traité accompli par une personne qui ne peut, en vertu de l'article 7, être considérée comme autorisée à représenter un Etat à cette fin est sans effet juridique, à moins qu'il ne soit confirmé ultérieurement par cet Etat.

Art. 9

Adoption du texte

1. L'adoption du texte d'un traité s'effectue par le consentement de tous les Etats participant à son élaboration, sauf dans les cas prévus au paragraphe 2.

2. L'adoption du texte d'un traité à une conférence internationale s'effectue à la majorité des deux tiers des Etats présents et votants, à moins que ces Etats ne décident, à la même majorité, d'appliquer une règle différente.

Art. 10

Authentification du texte

Le texte d'un traité est arrêté comme authentique et définitif :

- a) suivant la procédure établie dans ce texte ou convenue par les Etats participant à l'élaboration du traité; ou,
- b) à défaut d'une telle procédure, par la signature, la signature *ad referendum* ou le paraphe, par les représentants de ces Etats, du texte du traité ou de l'acte final d'une conférence dans lequel le texte est consigné.

Art. 11

Modes d'expression du consentement à être lié par un traité

Le consentement d'un Etat à être lié par un traité peut être exprimé par la signature, l'échange d'instruments

2. Op grond van hun functies en zonder dat zij een volmacht behoeven te tonen, worden als vertegenwoordiger van hun Staat beschouwd :

- a) Staatshoofden, Regeringsleiders en Ministers van Buitenlandse Zaken, voor alle handelingen met betrekking tot het sluiten van een verdrag;
- b) hoofden van diplomatieke missies voor de aanneming van de tekst van een verdrag tussen de accrediterende Staat en de Staat waar zij geaccrediteerd zijn;
- c) geaccrediteerde vertegenwoordigers van Staten bij een internationale conferentie of een internationale organisatie of een van haar organen, voor de aanneming van een verdragstekst in deze conferentie, deze organisatie of dit orgaan.

Art. 8

Bevestiging achteraf van een zonder machtiging verrichte handeling

Een handeling met betrekking tot het sluiten van een verdrag, verricht door een persoon die niet krachtens artikel 7 beschouwd kan worden gemachtigd te zijn een Staat ten dezen te vertegenwoordigen, is zonder rechtsgevolg tenzij zij achteraf door die Staat wordt bevestigd.

Art. 9

Aanneming van de tekst

1. De aanneming van een verdragstekst geschiedt door de instemming van alle Staten die betrokken zijn bij het opstellen, met uitzondering van gevallen voorzien in het tweede lid.

2. De aanneming van een verdragstekst op een internationale conferentie geschiedt door een meerderheid van twee derden van de stemmen van de aanwezige en stemuitbrengende Staten, tenzij die Staten met dezelfde meerderheid besluiten een afwijkende regel toe te passen.

Art. 10

Authenticatie van de tekst

De verdragstekst wordt als authentiek en definitief vastgesteld :

- a) door de procedure, vastgesteld in die tekst of overeengekomen door de aan de opstelling van het verdrag deelnemende Staten; of
- b) indien in een dergelijke procedure niet is voorzien, door ondertekening, ondertekening *ad referendum* of parafening door de vertegenwoordigers van die Staten van de verdragstekst of de slotakte van een conferentie waarin de tekst is opgenomen.

Art. 11

Middelen om de instemming door een verdrag gebonden te worden tot uitdrukking te brengen

De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, kan tot uitdrukking worden gebracht door on-

constituant un traité, la ratification, l'acceptation, l'approbation ou l'adhésion, ou par tout autre moyen convenu.

Art. 12

*Expression, par la signature, du
consentement à être lié par un traité*

1. Le consentement d'un Etat à être lié par un traité s'exprime par la signature du représentant de cet Etat :

- a) lorsque le traité prévoit que la signature aura cet effet;
- b) lorsqu'il est par ailleurs établi que les Etats ayant participé à la négociation étaient convenus que la signature aurait cet effet; ou
- c) lorsque l'intention de l'Etat de donner cet effet à la signature ressort des pleins pouvoirs de son représentant ou a été exprimée au cours de la négociation.

2. Aux fins du paragraphe 1er :

a) le paraphe d'un texte vaut signature du traité lorsqu'il est établi que les Etats ayant participé à la négociation en étaient ainsi convenus;

b) la signature *ad referendum* d'un traité par le représentant d'un Etat, si elle est confirmée par ce dernier, vaut signature définitive du traité.

Art. 13

*Expression, par l'échange d'instruments
constituant un traité, du consentement
à être lié par un traité*

Le consentement des Etats à être liés par un traité constitué par les instruments échangés entre eux s'exprime par cet échange :

- a) lorsque les instruments prévoient que leur échange aura cet effet, ou
- b) lorsqu'il est par ailleurs établi que ces Etats étaient convenus que l'échange des instruments aurait cet effet.

Art. 14

*Expression, par la ratification,
l'acceptation ou l'approbation, du
consentement à être lié par un traité*

1. Le consentement d'un Etat à être lié par un traité s'exprime par la ratification :

- a) lorsque le traité prévoit que ce consentement s'exprime par la ratification;
- b) lorsqu'il est par ailleurs établi que les Etats ayant participé à la négociation étaient convenus que la ratification serait requise;
- c) lorsque le représentant de cet Etat a signé le traité sous réserve de ratification; ou

dertekening, door uitwisseling van akten die een verdrag vormen, door bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding, of door ieder ander overeengekomen middel.

Art. 12

*Het door ondertekening tot uitdrukking brengen van
instemming door een verdrag gebonden te worden*

1. De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, wordt tot uiting gebracht door de ondertekening door de vertegenwoordiger van deze Staat, indien :

- a) het verdrag er in voorziet dat de ondertekening dit gevolg heeft;
- b) het op andere wijze vaststaat, dat de Staten die aan de onderhandelingen hebben deelgenomen zijn overeengekomen dat de ondertekening dit gevolg heeft; of
- c) de bedoeling van de Staat om de ondertekening dit gevolg te geven uit de volmacht van zijn vertegenwoordiger blijkt of tijdens de onderhandelingen te kennen is gegeven.

2. Voor de toepassing van het eerste lid :

a) geldt de parafering van een tekst als ondertekening van het verdrag indien het vaststaat dat de Staten die aan de onderhandelingen hebben deelgenomen aldus zijn overeengekomen;

b) geldt de ondertekening *ad referendum* van een verdrag door de vertegenwoordiger van een Staat, indien zij door die Staat wordt bevestigd, als definitieve ondertekening van het verdrag.

Art. 13

*Het door uitwisseling van akten die een verdrag
vormen tot uitdrukking brengen van de instemming
door een verdrag gebonden te worden*

De instemming van Staten gebonden te worden door een verdrag, dat wordt gevormd door tussen hen uitgewisselde akten, wordt tot uitdrukking gebracht door deze uitwisseling, indien :

- a) de akten er in voorzien dat hun uitwisseling dit gevolg heeft; of
- b) het op andere wijze vaststaat, dat die Staten zijn overeengekomen dat de uitwisseling van akten dit gevolg heeft.

Art. 14

*Het door bekrachtiging, aanvaarding of
goedkeuring tot uitdrukking brengen van de
instemming door een verdrag gebonden te worden*

1. De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, wordt tot uitdrukking gebracht door bekrachtiging, indien :

- a) het verdrag er in voorziet dat deze instemming door bekrachtiging tot uitdrukking wordt gebracht;
- b) het op andere wijze vaststaat, dat de Staten die aan de onderhandelingen hebben deelgenomen, waren overeengekomen dat bekrachtiging is vereist;
- c) de vertegenwoordiger van deze Staat het verdrag onder voorbehoud van bekrachtiging heeft ondertekend; of

d) lorsque l'intention de cet Etat de signer le traité sous réserve de ratification ressort des pleins pouvoirs de son représentant ou a été exprimée au cours de la négociation.

2. Le consentement d'un Etat à être lié par un traité s'exprime par l'acceptation ou l'approbation dans des conditions analogues à celles qui s'appliquent à la ratification.

Art. 15

Expression, par l'adhésion, du consentement à être lié par un traité

Le consentement d'un Etat à être lié par un traité s'exprime par l'adhésion :

a) lorsque le traité prévoit que ce consentement peut être exprimé par cet Etat par voie d'adhésion;

b) lorsqu'il est par ailleurs établi que les Etats ayant participé à la négociation étaient convenus que ce consentement pourrait être exprimé par cet Etat par voie d'adhésion; ou

c) lorsque toutes les parties sont convenues ultérieurement que ce consentement pourrait être exprimé par cet Etat par voie d'adhésion.

Art. 16

Echange ou dépôt des instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion

A moins que le traité n'en dispose autrement, les instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion établissent le consentement d'un Etat à être lié par un traité au moment :

- a) de leur échange entre les Etats contractants;
- b) de leur dépôt auprès du dépositaire, ou
- c) de leur notification aux Etats contractants ou au dépositaire, s'il en est ainsi convenu.

Art. 17

Consentement à être lié par une partie d'un traité et choix entre des dispositions différentes

1. Sans préjudice des articles 19 à 23, le consentement d'un Etat à être lié par une partie d'un traité ne produit effet que si le traité le permet ou si les autres Etats contractants y consentent.

2. Le consentement d'un Etat à être lié par un traité qui permet de choisir entre des dispositions différentes ne produit effet que si les dispositions sur lesquelles il porte sont clairement indiquées.

d) de bedoeling van deze Staat om het verdrag te ondertekenen onder voorbehoud van bekrachtiging uit de volmacht van zijn vertegenwoordiger blijkt of tijdens de onderhandelingen te kennen is gegeven.

2. De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, wordt tot uitdrukking gebracht door aanvaarding of goedkeuring op soortgelijke voorwaarden als die welke gelden voor bekrachtiging.

Art. 15

Het door toetreding tot uitdrukking brengen van instemming door een verdrag gebonden te worden

De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, wordt tot uitdrukking gebracht door toetreding, indien :

a) het verdrag er in voorziet, dat deze instemming door deze Staat tot uitdrukking kan worden gebracht door toetreding;

b) het op andere wijze vaststaat, dat de Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen zijn overeengekomen dat deze instemming door deze Staat tot uitdrukking kan worden gebracht door toetreding; of

c) alle partijen nadien zijn overeengekomen dat deze instemming door deze Staat tot uitdrukking kan worden gebracht door toetreding.

Art. 16

Uitwisseling of nederlegging van de akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding

Tenzij het verdrag anders bepaalt, leggen de akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding de instemming van een Staat vast om door een verdrag gebonden te worden op het ogenblik van :

- a) hun uitwisseling tussen de verdragsluitende Staten;
- b) hun nederlegging bij de depositaris; of
- c) hun kennisgeving aan de verdragsluitende Staten of de depositaris, indien aldus is overeengekomen.

Art. 17

Instemming door een deel van een verdrag gebonden te worden en keuze tussen verschillende bepalingen

1. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 19 tot 23 heeft de instemming van een Staat gebonden te worden door een deel van een verdrag slechts gevolgen indien het verdrag dit toelaat of indien de andere verdragsluitende Staten hiermee instemmen.

2. De instemming van een Staat gebonden te worden door een verdrag dat een keuze veroorlooft uit verschillende bepalingen, heeft slechts gevolgen indien duidelijk is aangegeven op welke van de bepalingen de instemming betrekking heeft.

Art. 18

Obligation de ne pas priver un traité de son objet et de son but avant son entrée en vigueur

Un Etat doit s'abstenir d'actes qui priveraient un traité de son objet et de son but :

a) lorsqu'il a signé le traité ou a échangé les instruments constituant le traité sous réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation, tant qu'il n'a pas manifesté son intention de ne pas devenir partie au traité; ou

b) lorsqu'il a exprimé son consentement à être lié par le traité, dans la période qui précède l'entrée en vigueur du traité et à condition que celle-ci ne soit pas indûment retardée.

Section II

Reserves

Art. 19

Formulation des réserves

Un Etat, au moment de signer, de ratifier, d'accepter, d'approuver un traité ou d'y adhérer, peut formuler une réserve, à moins :

- a) que la réserve ne soit interdite par le traité;
- b) que le traité ne dispose que seules des réserves déterminées, parmi lesquelles ne figure pas la réserve en question, peuvent être faites; ou
- c) que, dans les cas autres que ceux visés aux alinéas a) et b), la réserve ne soit incompatible avec l'objet et le but du traité.

Art. 20

Acceptation des réserves et objections aux réserves

1. Une réserve expressément autorisée par un traité n'a pas à être ultérieurement acceptée par les autres Etats contractants, à moins que le traité ne le prévoie.

2. Lorsqu'il ressort du nombre restreint des Etats ayant participé à la négociation, ainsi que de l'objet et du but d'un traité, que l'application du traité dans son intégralité entre toutes les parties est une condition essentielle du consentement de chacune d'elles à être liée par le traité, une réserve doit être acceptée par toutes les parties.

3. Lorsqu'un traité est un acte constitutif d'une organisation internationale et à moins qu'il n'en dispose autrement, une réserve exige l'acceptation de l'organe compétent de cette organisation.

4. Dans les cas autres que ceux visés aux paragraphes précédents et à moins que le traité n'en dispose autrement :

- a) l'acceptation d'une réserve par un autre Etat contractant fait de l'Etat auteur de la réserve une partie au traité

Art. 18

Verplichting voorwerp en doel van een verdrag niet ongedaan te maken alvorens zijn inwerkingtreding

Een Staat moet zich onthouden van handelingen die een verdrag zijn voorwerp en zijn doel zouden ontnemen, indien :

a) hij het verdrag heeft ondertekend of de akten die het verdrag vormen heeft uitgewisseld onder voorbehoud van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring, totdat hij zijn bedoeling geen partij te willen worden bij het verdrag kenbaar heeft gemaakt; of

b) hij zijn instemming door het verdrag gebonden te worden tot uitdrukking heeft gebracht in de periode die aan de inwerkingtreding van het verdrag voorafgaat op voorwaarde dat deze inwerkingtreding niet onnodig wordt vertraagd.

Afdeling 2

Voorbehouden

Art. 19

Het maken van voorbehouden

Een Staat kan op het ogenblik van ondertekening, bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van een verdrag of toetreding tot een verdrag een voorbehoud maken, tenzij :

- a) dit voorbehoud is verboden door het verdrag;
- b) het verdrag bepaalt dat slechts bepaalde voorbehouden, waaronder niet het voorbehoud in kwestie, kunnen worden gemaakt; of
- c) voor zover het andere gevallen dan omschreven onder a) en b) betreft, het voorbehoud niet verenigbaar is met voorwerp en doel van het verdrag.

Art. 20

Aanvaarding van en bezwaar tegen voorbehouden

1. Een door een verdrag uitdrukkelijk toegestaan voorbehoud behoeft niet nadien door de andere verdragsluitende partijen te worden aanvaard, tenzij het verdrag dat voorschrijft.

2. Indien uit het beperkte aantal Staten dat aan de onderhandelingen heeft deelgenomen en uit het voorwerp en doel van het verdrag blijkt, dat de toepassing van het verdrag in zijn geheel tussen alle partijen een wezenlijke voorwaarde is voor de instemming van elk hunner door het verdrag gebonden te worden, dient een voorbehoud door alle partijen te worden aanvaard.

3. Indien een verdrag een oprichtingsakte van een internationale organisatie is en indien het niet anders bepaalt, dient een voorbehoud door het bevoegde orgaan van deze organisatie te worden aanvaard.

4. In andere gevallen dan die waarin de voorgaande leden voorzien en indien het verdrag niet anders bepaalt :

- a) maakt de aanvaarding van een voorbehoud door een andere verdragsluitende Staat de Staat die het voorbehoud

par rapport à cet autre Etat si le traité est en vigueur ou lorsqu'il entre en vigueur pour ces Etats;

b) l'objection faite à une réserve par un autre Etat contractant n'empêche pas le traité d'entrer en vigueur entre l'Etat qui a formulé l'objection et l'Etat auteur de la réserve, à moins que l'intention contraire n'ait été nettement exprimée par l'Etat qui a formulé l'objection;

c) un acte exprimant le consentement d'un Etat à être lié par le traité et contenant une réserve prend effet dès qu'au moins un autre Etat contractant a accepté la réserve.

5. Aux fins des paragraphes 2 et 4 et à moins que le traité n'en dispose autrement, une réserve est réputée avoir été acceptée par un Etat si ce dernier n'a pas formulé d'objection à la réserve soit à l'expiration des douze mois qui suivent la date à laquelle il en a reçu notification, soit à la date à laquelle il a exprimé son consentement à être lié par le traité, si celle-ci est postérieure.

Art. 21

Effets juridiques des réserves et des objections aux réserves

1. Une réserve établie à l'égard d'une autre partie conformément aux articles 19, 20 et 23 :

a) modifie pour l'Etat auteur de la réserve dans ses relations avec cette autre partie les dispositions du traité sur lesquelles porte la réserve, dans la mesure prévue par cette réserve; et

b) modifie ces dispositions dans la même mesure pour cette autre partie dans ses relations avec l'Etat auteur de la réserve.

2. La réserve ne modifie pas les dispositions du traité pour les autres parties au traité dans leurs rapports *inter se*.

3. Lorsqu'un Etat qui a formulé une objection à une réserve ne s'est pas opposé à l'entrée en vigueur du traité entre lui-même et l'Etat auteur de la réserve, les dispositions sur lesquelles porte la réserve ne s'appliquent pas entre les deux Etats, dans la mesure prévue par la réserve.

Art. 22

Retrait des réserves et des objections aux réserves

1. A moins que le traité n'en dispose autrement, une réserve peut à tout moment être retirée sans que le consentement de l'Etat qui a accepté la réserve soit nécessaire pour son retrait.

2. A moins que le traité n'en dispose autrement, une objection à une réserve peut à tout moment être retirée.

3. A moins que le traité n'en dispose ou qu'il n'en soit convenu autrement :

a) le retrait d'une réserve ne prend effet à l'égard d'un autre Etat contractant que lorsque cet Etat en a reçu notification;

heeft gemaakt partij bij het verdrag met betrekking tot deze andere Staat, indien het verdrag in werking is of wanneer het in werking treedt voor deze Staten;

b) verhindert het bezwaar van een andere verdragsluitende Staat tegen een voorbehoud niet de inwerkingtreding van het verdrag tussen de Staat die het bezwaar heeft aangetekend en de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt, tenzij de tegengestelde bedoeling duidelijk is uitgedrukt door de Staat die het bezwaar heeft aangetekend;

c) wordt een akte, waarin de instemming van een Staat door het verdrag gebonden te worden tot uitdrukking wordt gebracht en die een voorbehoud bevat, van kracht zodra ten minste één andere verdragsluitende Staat het voorbehoud heeft aanvaard.

5. Voor de toepassing van het tweede en vierde lid en indien het verdrag niet anders bepaalt, wordt een voorbehoud geacht te zijn aanvaard door een Staat, indien deze geen bezwaar heeft gemaakt tegen het voorbehoud binnen twaalf maanden na de datum waarop hij de kennisgeving daarvan ontvangen heeft, of op de dag, waarop hij zijn instemming door het verdrag gebonden te worden tot uitdrukking heeft gebracht indien deze dag op een latere datum valt.

Art. 21

Rechtsgevolgen van voorbehouden en bezwaren tegen voorbehouden

1. Een voorbehoud, gemaakt ten aanzien van een andere partij overeenkomstig de artikelen 19, 20 en 23 :

a) wijzigt voor de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt in zijn betrekkingen met deze andere partij de bepalingen van het verdrag waarop het voorbehoud betrekking heeft, in de mate voorzien in dit voorbehoud; en

b) wijzigt deze bepalingen in dezelfde mate voor deze andere partij in haar betrekkingen met de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt.

2. Het voorbehoud wijzigt niet de bepalingen van het verdrag voor de andere partijen bij het verdrag *inter se*.

3. Indien een Staat die bezwaar heeft gemaakt tegen een voorbehoud zich niet heeft verzet tegen de inwerkingtreding van het verdrag tussen hem en de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt, zijn de bepalingen waarop het voorbehoud betrekking heeft niet van toepassing tussen de beide Staten in de mate voorzien in het voorbehoud.

Art. 22

Het intrekken van voorbehouden en bezwaren tegen voorbehouden

1. Tenzij het verdrag anders bepaalt, kan een voorbehoud elk ogenblik worden ingetrokken zonder dat daarvoor de instemming nodig is van de Staat die het voorbehoud heeft aanvaard.

2. Tenzij het verdrag anders bepaalt, kan een bezwaar tegen een voorbehoud te allen tijde worden ingetrokken.

3. Tenzij het verdrag anders bepaalt of indien anders is overeengekomen :

a) wordt het intrekken van een voorbehoud eerst ten aanzien van een andere verdragsluitende Staat van kracht wanneer die Staat een kennisgeving dienaangaande heeft ontvangen;

b) le retrait d'une objection à une réserve ne prend effet que lorsque l'Etat qui a formulé la réserve a reçu notification de ce retrait.

Art. 23

Procédure relative aux réserves

1. La réserve, l'acceptation expresse d'une réserve et l'objection à une réserve doivent être formulées par écrit et communiquées aux Etats contractants et aux autres Etats ayant qualité pour devenir parties au traité.

2. Lorsqu'elle est formulée lors de la signature du traité sous réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation, une réserve doit être confirmée formellement par l'Etat qui en est l'auteur, au moment où il exprime son consentement à être lié par le traité. En pareil cas, la réserve sera réputée avoir été faite à la date à laquelle elle a été confirmée.

3. Une acceptation expresse d'une réserve ou une objection faite à une réserve, si elles sont antérieures à la confirmation de cette dernière, n'ont pas besoin d'être elles-mêmes confirmées.

4. Le retrait d'une réserve ou d'une objection à une réserve doit être formulé par écrit.

Section III

Entrée en vigueur des traités et application à titre provisoire

Art. 24

Entrée en vigueur

1. Un traité entre en vigueur suivant les modalités et à la date fixées par ses dispositions ou par accord entre les Etats ayant participé à la négociation.

2. A défaut de telles dispositions ou d'un tel accord, un traité entre en vigueur dès que le consentement à être lié par le traité a été établi pour tous les Etats ayant participé à la négociation.

3. Lorsque le consentement d'un Etat à être lié par un traité est établi à une date postérieure à l'entrée en vigueur dudit traité, celui-ci, à moins qu'il n'en dispose autrement, entre en vigueur à l'égard de cet Etat à cette date.

4. Les dispositions d'un traité qui réglementent l'authentification du texte, l'établissement du consentement des Etats à être liés par le traité, les modalités ou la date d'entrée en vigueur, les réserves, les fonctions du dépositaire, ainsi que les autres questions qui se posent nécessairement avant l'entrée en vigueur du traité, sont applicables dès l'adoption du texte.

b) wordt het intrekken van een bezwaar tegen een voorbehoud pas van kracht wanneer de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt een kennisgeving van de intrekking heeft ontvangen.

Art. 23

Procedure betreffende voorbehouden

1. Een voorbehoud, een uitdrukkelijke aanvaarding van een voorbehoud en een bezwaar tegen een voorbehoud moeten schriftelijk worden vastgelegd en aan de verdragsluitende Staten en aan andere Staten die gerechtigd zijn partij bij het verdrag te worden, worden medegedeeld.

2. Indien een voorbehoud wordt gemaakt bij de ondertekening van het verdrag onder voorbehoud van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring, moet het formeel bevestigd worden door de Staat die het voorbehoud heeft gemaakt op het ogenblik dat hij zijn instemming door het verdrag gebonden te worden, tot uitdrukking brengt. In een dergelijk geval zal het voorbehoud worden beschouwd als te zijn gemaakt op de dag van bevestiging.

3. Een uitdrukkelijke aanvaarding van een voorbehoud of een bezwaar tegen een voorbehoud behoeft, indien voorafgegaan aan een bevestiging van dat voorbehoud, zelfs niet te worden bevestigd.

4. Het intrekken van een voorbehoud of een bezwaar tegen een voorbehoud dient schriftelijk te geschieden.

Afdeling 3

Inwerkingtreding van verdragen en voorlopige toepassing

Art. 24

Inwerkingtreding

1. Een verdrag treedt in werking op de wijze en op de dag zoals voorzien in zijn bepalingen, of krachtens overeenstemming tussen de Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen.

2. Indien dergelijke bepalingen of een dergelijke overeenstemming ontbreken, treedt een verdrag in werking zodra de instemming door het verdrag gebonden te worden, vaststaat voor alle Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen.

3. Indien de instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden tot uitdrukking wordt gebracht op een datum na de inwerkingtreding van dit verdrag treedt het in werking voor deze Staat op deze datum, tenzij het verdrag anders bepaalt.

4. De bepalingen van een verdrag, die de authenticatie van de tekst, het tot uitdrukking brengen van de instemming van de Staten door het verdrag gebonden te worden, de wijze of de datum van inwerkingtreding, de voorbehouden, de werkzaamheden van de depositaris, alsmede de andere vraagstukken die zich noodzakelijkerwijze voordoen voor de inwerkingtreding van het verdrag regelen, zijn van toepassing vanaf het tijdstip van de aanneming van de tekst.

Art. 25

Application à titre provisoire

1. Un traité ou une partie d'un traité s'applique à titre provisoire en attendant son entrée en vigueur :

- a) si le traité lui-même en dispose ainsi; ou
- b) si les Etats ayant participé à la négociation en étaient ainsi convenus d'une autre manière.

2. A moins que le traité n'en dispose autrement ou que les Etats ayant participé à la négociation n'en soient convenus autrement, l'application à titre provisoire d'un traité ou d'une partie d'un traité à l'égard d'un Etat prend fin si cet Etat notifie aux autres Etats entre lesquels le traité est appliqué provisoirement son intention de ne pas devenir partie au traité.

PARTIE III

Respect, application et interprétation des traités

Section I

Respect des traités

Art. 26

Pacta sunt servanda

Tout traité en vigueur lie les parties et doit être exécuté par elles de bonne foi.

Art. 27

Droit interne et respect des traités

Une partie ne peut invoquer les dispositions de son droit interne comme justifiant la non-exécution d'un traité. Cette règle est sans préjudice de l'article 46.

Section II

Application des traités

Art. 28

Non-rétroactivité des traités

A moins qu'une intention différente ne ressorte du traité ou ne soit par ailleurs établie, les dispositions d'un traité ne lient pas une partie en ce qui concerne un acte ou fait antérieur à la date d'entrée en vigueur de ce traité au regard de cette partie ou une situation qui avait cessé d'exister à cette date.

Art. 25

Voorlopige toepassing

1. Een verdrag of een deel van een verdrag wordt voorlopig toegepast in afwachting van zijn inwerkingtreding, indien

- a) het verdrag zulks bepaalt; of
- b) indien de Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen op een andere wijze aldus zijn overeengekomen.

2. Tenzij het verdrag anders bepaalt of de Staten die aan de onderhandelingen hebben deelgenomen anders zijn overeengekomen, houdt de voorlopige toepassing van een verdrag of een deel van een verdrag voor een Staat op, als deze Staat de andere Staten waartussen het verdrag wordt toegepast, in kennis stelt van zijn voornemen geen partij te worden bij het verdrag.

DEEL III

Naleving, toepassing en uitlegging van verdragen

Afdeling 1

Naleving van verdragen

Art. 26

Pacta sunt servanda

Elk in werking getreden verdrag verbindt de partijen en moet door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd.

Art. 27

Nationaal recht en naleving van verdragen

Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een verdrag te rechtvaardigen. Deze regel geldt onverminderd artikel 46.

Afdeling 2

Toepassing van verdragen

Art. 28

Niet-terugwerkende kracht van verdragen

Tenzij uit het verdrag of op andere wijze een andere bedoeling blijkt, binden de bepalingen van een verdrag een partij niet met betrekking tot een handeling of feit, voorafgaand aan de datum van inwerkingtreding van dit verdrag voor deze partij, of enige situatie die op die datum van inwerkingtreding van dit verdrag voor deze partij, of enige situatie die op die datum niet meer bestond.

Art. 29

Application territoriale des traités

A moins qu'une intention différente ne ressorte du traité ou ne soit pas ailleurs établie, un traité lie chacune des parties à l'égard de l'ensemble de son territoire.

Art. 30

Application de traités successifs portant sur la même matière

1. Sous réserve des dispositions de l'article 103 de la Charte des Nations Unies, les droits et obligations des Etats parties à des traités successifs portant sur la même matière sont déterminés conformément aux paragraphes suivants.

2. Lorsqu'un traité précise qu'il est subordonné à un traité antérieur ou postérieur ou qu'il ne doit pas être considéré comme incompatible avec cet autre traité, les dispositions de celui-ci l'emportent.

3. Lorsque toutes les parties au traité antérieur sont également parties au traité postérieur, sans que le traité antérieur ait pris fin ou que son application ait été suspendue en vertu de l'article 59, le traité antérieur ne s'applique que dans la mesure où ses dispositions sont compatibles avec celles du traité postérieur.

4. Lorsque les parties au traité antérieur ne sont pas toutes parties au traité postérieur :

a) dans les relations entre les Etats parties aux deux traités, la règle applicable est celle qui est énoncée au paragraphe 3;

b) dans les relations entre un Etat partie aux deux traités et un Etat partie à l'un de ces traités seulement, le traité auquel les deux Etats sont parties régit leurs droits et obligations réciproques.

5. Le paragraphe 4 s'applique sans préjudice de l'article 41, de toute question d'extinction ou de suspension de l'application d'un traité aux termes de l'article 60 ou de toute question de responsabilité qui peut naître pour un Etat de la conclusion ou de l'application d'un traité dont les dispositions sont incompatibles avec les obligations qui lui incombent à l'égard d'un autre Etat en vertu d'un autre traité.

Section III

Interprétation des traités

Art. 31

Règle générale d'interprétation

1. Un traité doit être interprété de bonne foi suivant le sens ordinaire à attribuer aux termes du traité dans leur contexte et à la lumière de son objet et de son but.

Art. 29

Territoriale gelding van verdragen

Tenzij een andere bedoeling uit het verdrag blijkt of op een andere wijze is komen vast te staan, bindt een verdrag elke partij ten opzichte van haar gehele grondgebied.

Art. 30

Toepassing van achtereenvolgende verdragen die betrekking hebben op eenzelfde onderwerp

1. Onder voorbehoud van de bepalingen van artikel 103 van het Handvest van de Verenigde Naties worden de rechten en verplichtingen van Staten die partij zijn bij achtereenvolgende verdragen die betrekking hebben op eenzelfde onderwerp bepaald overeenkomstig de volgende leden.

2. Indien een verdrag uitdrukkelijk vermeldt dat het ondergeschikt is aan een eerder of later verdrag of dat het niet als onverenigbaar met dit andere verdrag moet worden beschouwd, hebben de bepalingen van dat andere verdrag voorrang.

3. Indien alle partijen bij het eerdere verdrag eveneens partij zijn bij het latere verdrag, zonder dat het eerdere verdrag beëindigd is of zijn werking is opgeschort krachtens artikel 59, is het eerdere verdrag slechts van toepassing in de mate waarin zijn bepalingen verenigbaar zijn met die van het latere verdrag.

4. Indien de partijen bij het eerdere verdrag niet alle partij zijn bij het latere verdrag :

a) is in de betrekkingen tussen Staten die partij zijn bij beide verdragen de regel van toepassing die in het derde lid is vastgelegd;

b) regelt in de betrekkingen tussen een Staat die partij is bij beide verdragen en een Staat die slechts partij is bij een van deze verdragen het verdrag waarbij beide Staten partij zijn hun wederzijdse rechten en verplichtingen.

5. Het vierde lid is van toepassing onverminderd artikel 41 of enig vraagstuk aangaande de beëindiging of de opschorting van de werking van een verdrag op grond van artikel 60 of enig vraagstuk aangaande verantwoordelijkheid die voor een Staat kan ontstaan uit het sluiten of de toepassing van een verdrag waarvan de bepalingen onverenigbaar zijn met de verplichtingen die op hem rusten ten aanzien van een andere Staat krachtens een ander verdrag.

Afdeling 3

Uitlegging van verdragen

Art. 31

Algemene regel van uitlegging

1. Een verdrag moet te goeder trouw worden uitgelegd overeenkomstig de gewone betekenis van de termen van het Verdrag in hun context en in het licht van voorwerp en doel van het Verdrag.

2. Aux fins de l'interprétation d'un traité, le contexte comprend, outre le texte, préambule et annexes inclus :

a) tout accord ayant rapport au traité et qui est intervenu entre toutes les parties à l'occasion de la conclusion du traité;

b) tout instrument établi par une ou plusieurs parties à l'occasion de la conclusion du traité et accepté par les autres parties en tant qu'instrument ayant rapport au traité.

3. Il sera tenu compte, en même temps que du contexte :

a) de tout accord ultérieur intervenu entre les parties au sujet de l'interprétation du traité ou de l'application de ses dispositions;

b) de toute pratique ultérieurement suivie dans l'application du traité par laquelle est établi l'accord des parties à l'égard de l'interprétation du traité;

c) de toute règle pertinente de droit international applicable dans les relations entre les parties.

4. Un terme sera entendu dans un sens particulier s'il est établi que telle était l'intention des parties.

Art. 32

Moyens complémentaires d'interprétation

Il peut être fait appel à des moyens complémentaires d'interprétation, et notamment aux travaux préparatoires et aux circonstances dans lesquelles le traité a été conclu, en vue, soit de confirmer le sens résultant de l'application de l'article 31, soit de déterminer le sens lorsque l'interprétation donnée conformément à l'article 31 :

a) laisse le sens ambigu ou obscur; ou

b) conduit à un résultat qui est manifestement absurde ou déraisonnable.

Art. 33

Interprétation des traités authentifiés en deux ou plusieurs langues

1. Lorsqu'un traité a été authentifié en deux ou plusieurs langues, son texte fait foi dans chacune de ces langues, à moins que le traité ne dispose ou que les parties ne conviennent qu'en cas de divergence un texte déterminé l'emportera.

2. Une version du traité dans une langue autre que l'une de celles dans lesquelles le texte a été authentifié ne sera considérée comme texte authentique que si le traité le prévoit ou si les parties en sont convenues.

3. Les termes d'un traité sont présumés avoir le même sens dans les divers textes authentiques.

4. Sauf le cas où un texte déterminé l'emporte conformément au paragraphe 1er, lorsque la comparaison des textes authentiques fait apparaître une différence de sens que l'application des articles 31 et 32 ne permet pas d'éliminer, on adoptera le sens qui, compte tenu de l'objet et du but du traité, concilie le mieux ces textes.

2. Voor de uitlegging van een verdrag omvat de context, behalve de tekst, met inbegrip van preambule en bijlagen :

a) iedere overeenstemming die betrekking heeft op het verdrag en die bij het sluiten van het verdrag tussen alle partijen is bereikt;

b) iedere akte opgesteld door een of meer partijen bij het sluiten van het verdrag en door de andere partijen erkend als betrekking hebbende op het verdrag.

3. Behalve met de context dient ook rekening te worden gehouden met :

a) iedere later tot stand gekomen overeenstemming tussen de partijen met betrekking tot de uitlegging van het verdrag of de toepassing van zijn bepalingen;

b) ieder later gebruik in de toepassing van het verdrag waardoor overeenstemming van de partijen inzake de uitlegging van het verdrag is ontstaan;

c) iedere ter zake dienende regel van het volkenrecht die op de betrekkingen tussen de partijen kan worden toegepast.

4. Een term dient in een bijzondere betekenis verstaan te worden als vaststaat, dat dit de bedoeling van de partijen is geweest.

Art. 32

Aanvullende middelen van uitlegging

Er kan een beroep worden gedaan op aanvullende middelen van uitlegging en in het bijzonder op de voorbereidende werkzaamheden en de omstandigheden waaronder het verdrag is gesloten, om de betekenis die voortvloeit uit de toepassing van artikel 31 te bevestigen of de betekenis te bepalen indien de uitlegging, geschiedt overeenkomstig artikel 31 :

a) de betekenis dubbelzinnig of duister laat; of

b) leidt tot een resultaat dat duidelijk ongerijmd of onredelijk is.

Art. 33

Uitlegging van in twee of meer talen geauthentiseerde verdragen

1. Indien een verdrag geauthentiseerd is in twee of meer talen, heeft de tekst in elk der talen rechtskracht, tenzij het verdrag bepaalt of de partijen overeenkomen dat in geval van verschil een bepaalde tekst moet prevaleren.

2. Een versie van het verdrag in een andere taal dan een van de talen waarin de tekst geauthentiseerd is, wordt slechts beschouwd als een authentieke tekst, indien het verdrag daarin voorziet of als de partijen het daarover eens zijn geworden.

3. De termen van een verdrag worden geacht dezelfde betekenis te hebben in de onderscheidene authentieke teksten.

4. Behalve in het geval dat een bepaalde tekst overeenkomstig het eerste lid prevaleert, dient men, wanneer de vergelijking van de authentieke teksten een verschil in betekenis oplevert dat niet door toepassing van de artikelen 31 en 32 wordt weggenomen, de betekenis aan te nemen die, rekening houdend met het voorwerp en doel van het verdrag deze teksten het best met elkaar verzoent.

Section IV*Traités et Etats tiers***Art. 34***Règle générale concernant les Etats tiers*

Un traité ne crée ni obligations ni droits pour un Etat tiers sans son consentement.

Art. 35*Traités prévoyant des obligations pour des Etats tiers*

Une obligation naît pour un Etat tiers d'une disposition d'un traité si les parties à ce traité entendent créer l'obligation au moyen de cette disposition et si l'Etat tiers accepte expressément par écrit cette obligation.

Art. 36*Traités prévoyant des droits pour des Etats tiers*

1. Un droit naît pour un Etat tiers d'une disposition d'un traité si les parties à ce traité entendent, par cette disposition, conférer ce droit soit à l'Etat tiers ou à un groupe d'Etats auquel il appartient, soit à tous les Etats, et si l'Etat tiers y consent. Le consentement est présumé tant qu'il n'y a pas d'indication contraire, à moins que le traité n'en dispose autrement.

2. Un Etat qui exerce un droit en application du paragraphe 1er est tenu de respecter, pour l'exercice de ce droit, les conditions prévues dans le traité ou établies conformément à ses dispositions.

Art. 37*Révocation ou modification d'obligations ou de droits d'Etats tiers*

1. Au cas où une obligation est née pour un Etat tiers conformément à l'article 35, cette obligation ne peut être révoquée ou modifiée que par le consentement des parties au traité et de l'Etat tiers, à moins qu'il ne soit établi qu'ils en étaient convenus autrement.

2. Au cas où un droit est né pour un Etat tiers conformément à l'article 36, ce droit ne peut pas être révoqué ou modifié par les parties s'il est établi qu'il était destiné à ne pas être révocable ou modifiable sans le consentement de l'Etat tiers.

Afdeling 4*Verdragen en derde staten***Art. 34***Algemene regel betreffende derde Staten*

Een verdrag schept geen verplichtingen of rechten voor een derde Staat zonder diens instemming.

Art. 35*Verdragen die voorzien in verplichtingen voor derde Staten*

Voor een derde Staat ontstaat ten gevolge van een bepaling van een verdrag een verplichting, indien de partijen bij het verdrag door middel van deze bepaling de verplichting beogen te scheppen en indien de derde Staat deze verplichting uitdrukkelijk schriftelijk aanvaardt.

Art. 36*Verdragen die voorzien in rechten voor derde Staten*

1. Voor een derde Staat ontstaat ten gevolge van een bepaling van een verdrag een recht, indien de partijen bij het verdrag door deze bepaling dit recht willen verlenen aan de derde Staat of aan een groep Staten waartoe hij behoort, of aan alle Staten, en indien de derde Staat daarmede instemt. De instemming wordt geacht te zijn gegeven zolang er geen aanwijzing van het tegendeel bestaat, tenzij het verdrag anders bepaalt.

2. Een Staat die van een recht, overeenkomstig het eerste lid, gebruik maakt, is voor de uitoefening van dat recht gehouden, de voorwaarden, voorzien in het verdrag of overeenkomstig zijn bepalingen vastgesteld, te eerbiedigen.

Art. 37*Herroeping of wijziging van verplichtingen of rechten van derde Staten*

1. Wanneer overeenkomstig artikel 35 een verplichting voor een derde Staat is ontstaan, kan deze verplichting slechts worden herroepen of gewijzigd met instemming van de partijen bij het verdrag en van de derde Staat, tenzij vaststaat dat zij anders zijn overeengekomen.

2. Wanneer overeenkomstig artikel 36 een recht voor een derde Staat is ontstaan, kan dit recht niet door de partijen worden herroepen of gewijzigd indien vaststaat, dat het de bedoeling was het recht niet te herroepen of te wijzigen zonder instemming van de derde Staat.

Art. 38

Règles d'un traité devenant obligatoires pour des Etats tiers par la formation d'une coutume internationale

Aucune disposition des articles 34 à 37 ne s'oppose à ce qu'une règle énoncée dans un traité devienne obligatoire pour un Etat tiers en tant que règle coutumière de droit international reconnue comme telle.

PARTIE IV

Amendement et modification des traités

Art. 39

Règle générale relative à l'amendement des traités

Un traité peut être amendé par accord entre les parties. Sauf dans la mesure où le traité en dispose autrement, les règles énoncées dans la partie II s'appliquent à un tel accord.

Art. 40

Amendement des traités multilatéraux

1. A moins que le traité n'en dispose autrement, l'amendement des traités multilatéraux est régi par les paragraphes suivants.

2. Toute proposition tendant à amender un traité multilatéral dans les relations entre toutes les parties doit être notifiée à tous les Etats contractants, et chacun d'eux est en droit de prendre part :

a) à la décision sur la suite à donner à cette proposition;

b) à la négociation et à la conclusion de tout accord ayant pour objet d'amender le traité.

3. Tout Etat ayant qualité pour devenir partie au traité a également qualité pour devenir partie au traité tel qu'il est amendé.

4. L'accord portant amendement ne lie pas les Etats qui sont déjà parties au traité et qui ne deviennent pas parties à cet accord; l'alinéa b) du paragraphe 4 de l'article 30 s'applique à l'égard de ces Etats.

5. Tout Etat qui devient partie au traité après l'entrée en vigueur de l'accord portant amendement est, faute d'avoir exprimé une intention différente, considéré comme étant :

a) partie au traité tel qu'il est amendé; et

b) partie au traité non amendé au regard de toute partie au traité qui n'est pas liée par l'accord portant amendement.

Art. 38

Verdragsregels die door internationale gewoonte voor derde Staten bindend worden

Niets in de artikelen 34 tot 37 belet, dat een in een verdrag neergelegde regel bindend wordt voor een derde Staat als een regel van internationaal gewoonterecht, die als zodanig wordt erkend.

DEEL IV

Amendering en wijziging van verdragen

Art. 39

Algemene regel met betrekking tot het amenderen van verdragen

Een verdrag kan bij overeenkomst tussen de partijen worden geamendeerd. Op een dergelijke overeenkomst vinden de regels neergelegd in deel II toepassing behalve in zoverre het verdrag anders bepaalt.

Art. 40

Het amenderen van multilaterale verdragen

1. Tenzij het verdrag anders bepaalt, wordt het amenderen van multilaterale verdragen beheerst door de volgende leden;

2. Elk voorstel tot amendering van een multilateraal verdrag in de verhoudingen tussen alle partijen moet worden medegedeeld aan alle verdragsluitende Staten, en ieder van hen heeft het recht deel te nemen aan :

a) de beslissing over hetgeen ten aanzien van dit voorstel moet worden verricht;

b) de onderhandelingen en het sluiten van elke overeenkomst ter amendering van het verdrag.

3. Iedere Staat die gerechtigd is partij te worden bij het verdrag is evenzeer gerechtigd partij te worden bij het aldus geamendeerde verdrag.

4. De overeenkomst tot amendering bindt niet de Staten die reeds partij zijn bij het verdrag en die geen partij worden bij deze overeenkomst; artikel 30, vierde lid, letter b) is op deze Staten van toepassing.

5. Elke Staat die partij wordt bij een verdrag na de inwerkingtreding van de overeenkomst tot amendering wordt, indien hij geen andere bedoeling heeft kenbaar gemaakt, beschouwd als :

a) partij bij het verdrag zoals het geamendeerd is; en

b) partij bij het niet-geamendeerde verdrag met betrekking tot iedere partij bij het verdrag die niet is gebonden door de overeenkomst tot amendering.

Art. 41

*Accords ayant pour objet de modifier
des traités multilatéraux dans les relations
entre certaines parties seulement*

1. Deux ou plusieurs parties à un traité multilatéral peuvent conclure un accord ayant pour objet de modifier le traité dans leurs relations mutuelles seulement :

a) si la possibilité d'une telle modification est prévue par le traité; ou

b) si la modification en question n'est pas interdite par le traité, à condition qu'elle :

i) ne porte atteinte ni à la jouissance par les autres parties des droits qu'elles tiennent du traité ni à l'exécution de leurs obligations; et

ii) ne porte pas sur une disposition à laquelle il ne peut être dérogé sans qu'il y ait incompatibilité avec la réalisation effective de l'objet et du but du traité pris dans son ensemble.

2. A moins que, dans le cas prévu à l'alinéa a) du paragraphe 1er, le traité n'en dispose autrement, les parties en question doivent notifier aux autres parties leur intention de conclure l'accord et les modifications que ce dernier apporte au traité.

PARTIE V

**Nullité, extinction et suspension
de l'application des traités**

Section I

Dispositions générales

Art. 42

Validité et maintien en vigueur des traités

1. La validité d'un traité ou du consentement d'un Etat à être lié par un traité ne peut être contestée qu'en application de la présente Convention.

2. L'extinction d'un traité, sa dénonciation ou le retrait d'une partie ne peuvent avoir lieu qu'en application des dispositions du traité ou de la présente Convention. La même règle vaut pour la suspension de l'application d'un traité.

Art. 43

*Obligations imposées par le droit international
indépendamment d'un traité*

La nullité, l'extinction ou la dénonciation d'un traité, le retrait d'une des parties ou la suspension de l'application du traité, lorsqu'ils résultent de l'application de la présente Convention ou des dispositions du traité, n'affectent en aucune manière le devoir d'un Etat de remplir toute obligation énoncée dans le traité à laquelle il est soumis en vertu du droit international indépendamment dudit traité.

Art. 41

*Overeenkomsten tot wijziging van
multilaterale verdragen tussen
slechts bepaalde partijen*

1. Twee of meer partijen bij een multilateraal verdrag kunnen een overeenkomst tot wijziging van het verdrag tussen hen onderling slechts sluiten, indien :

a) het verdrag voorziet in de mogelijkheid van een zodanige wijziging; of

b) de wijziging in kwestie niet verboden is door het verdrag, en zij

i) noch het genot der aan de andere partijen op grond van het verdrag toekomende rechten, noch het nakomen van hun verplichtingen aantast; en

ii) zich niet uitstrekt tot een bepaling, waarvan niet mag worden afgeweken als dit onverenigbaar is met de doeltreffende verwezenlijking van voorwerp en doel van het verdrag in zijn geheel.

2. Tenzij in een geval als voorzien in het eerste lid, letter a, het verdrag anders bepaalt, dienen de partijen in kwestie de andere partijen in kennis te stellen van hun voornemen de overeenkomst te sluiten en van de wijzigingen die deze ten gevolge heeft voor het verdrag.

DEEL V

**Ongeldigheid, beëindiging en opschorting
van de werking van verdragen**

Afdeling 1

Algemene bepalingen

Art. 42

Geldigheid en het in werking blijven van verdragen

1. De geldigheid van een verdrag of van de instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, mag slechts worden betwist door toepassing van dit Verdrag.

2. De beëindiging van een verdrag, de opzegging ervan of de terugtrekking van een partij kan slechts plaatsvinden door toepassing van de bepalingen van het verdrag of van dit Verdrag. Dezelfde regel geldt voor de opschorting van de werking van een verdrag.

Art. 43

*Verplichtingen opgelegd door het internationale recht
onafhankelijk van een verdrag*

De ongeldigheid, beëindiging of opzegging van een verdrag, de terugtrekking van een partij of de opschorting van de werking van het verdrag ten gevolge van de toepassing van dit Verdrag of van de bepalingen van het verdrag, tast op geen enkele wijze de plicht van een Staat aan tot het nakomen van de verplichtingen die voortvloeien uit het verdrag en waaraan hij krachtens het volkenrecht onafhankelijk van het genoemde verdrag, is onderworpen.

Art. 44

Divisibilité des dispositions d'un traité

1. Le droit pour une partie, prévu dans un traité ou résultant de l'article 56, de dénoncer le traité, de s'en retirer ou d'en suspendre l'application ne peut être exercé qu'à l'égard de l'ensemble du traité, à moins que ce dernier n'en dispose ou que les parties n'en conviennent autrement.

2. Une cause de nullité ou d'extinction d'un traité, de retrait d'une des parties ou de suspension de l'application du traité reconnue aux termes de la présente Convention ne peut être invoquée qu'à l'égard de l'ensemble du traité, sauf dans les conditions prévues aux paragraphes suivants ou à l'article 60.

3. Si la cause en question ne vise que certaines clauses déterminées, elle ne peut être invoquée qu'à l'égard de ces seules clauses lorsque :

a) ces clauses sont séparables du reste du traité en ce qui concerne leur exécution;

b) il ressort du traité ou il est par ailleurs établi que l'acceptation des clauses en question n'a pas constitué pour l'autre partie ou pour les autres parties au traité une base essentielle de leur consentement à être liées par le traité dans son ensemble; et

c) il n'est pas injuste de continuer à exécuter ce qui subsiste du traité.

4. Dans les cas relevant des articles 49 et 50, l'Etat qui a le droit d'invoquer le dol ou la corruption peut le faire soit à l'égard de l'ensemble du traité soit, dans le cas visé au paragraphe 3, à l'égard seulement de certaines clauses déterminées.

5. Dans les cas prévus aux articles 51, 52 et 53, la division des dispositions d'un traité n'est pas admise.

Art. 45

*Perte du droit d'invoquer une cause de nullité
d'un traité ou un motif d'y mettre fin,
de s'en retirer ou d'en
suspendre l'application*

Un Etat ne peut plus invoquer une cause de nullité d'un traité ou un motif d'y mettre fin, de s'en retirer ou d'en suspendre l'application en vertu des articles 46 à 50 ou des articles 60 et 62 si, après avoir eu connaissance des faits, cet Etat :

a) a explicitement accepté de considérer que, selon le cas, le traité est valide, reste en vigueur ou continue d'être applicable; ou

b) doit, en raison de sa conduite, être considéré comme ayant acquiescé, selon le cas, à la validité du traité ou à son maintien en vigueur ou en application.

Art. 44

Splitsbaarheid van de verdragsbepalingen

1. Het recht van een partij, voorzien in een verdrag of voortvloeiend uit artikel 56, het verdrag op te zeggen, zich terug te trekken of de werking van het verdrag op te schorten, mag slechts worden uitgeoefend met betrekking tot het verdrag als geheel, tenzij het verdrag anders voorziet of de partijen anders overeenkomen.

2. Een grond voor geldigheid of beëindiging van een verdrag, voor de terugtrekking van een der partijen of voor opschorting van de werking van het verdrag, die wordt erkend door dit Verdrag, mag slechts worden aangevoerd ten aanzien van het verdrag als geheel, behalve in het geval als voorzien in de volgende leden of in artikel 60.

3. Indien de grond slechts op bepaalde clausules betrekking heeft, mag hij slechts worden aangevoerd ten aanzien van die clausules wanneer :

a) deze clausules scheidbaar zijn van de rest van het verdrag wat hun uitvoering betreft;

b) uit het verdrag blijkt of op andere wijze vaststaat dat de aanvaarding van deze clausules voor de andere partij of partijen bij het verdrag geen wezenlijke voorwaarde voor de instemming was door het verdrag als geheel gebonden te worden; en

c) het niet onrechtvaardig zou zijn de uitvoering van de rest van het verdrag voort te zetten.

4. In de gevallen vallende onder de artikelen 49 en 50 mag de Staat die het recht heeft zich te beroepen op bedrog of corruptie dit doen ten aanzien van het gehele verdrag of, in het geval bedoeld in het derde lid, slechts ten aanzien van enige bepaalde clausules.

5. In de gevallen als voorzien in de artikelen 51, 52 en 53 is geen scheiding tussen de bepalingen van een verdrag toegestaan.

Art. 45

*Verlies van het recht tot het aanvoeren van
gronden voor ongeldigheid of beëindiging van
een verdrag of tot terugtrekking uit een verdrag
of voor de opschorting van zijn werking*

Een Staat mag niet langer gronden aanvoeren tot ongeldigheid of beëindiging van een verdrag of tot terugtrekking uit een verdrag of tot opschorting van de werking ervan krachtens de artikelen 46 tot 50 of de artikelen 60 en 62, als deze Staat, na kennis te hebben genomen van de feiten :

a) uitdrukkelijk heeft aanvaard dat het verdrag, al naargelang het geval, geldig is, in werking blijft of van toepassing blijft; of

b) op grond van zijn gedrag moet worden beschouwd als te hebben berust in, naargelang het geval, de geldigheid van het verdrag of zijn in werking of van toepassing blijven.

Section 2

Nullité des traités

Art. 46

Dispositions du droit interne concernant la compétence pour conclure des traités

1. Le fait que le consentement d'un Etat à être lié par un traité a été exprimé en violation d'une disposition de son droit interne concernant la compétence pour conclure des traités ne peut être invoqué par cet Etat comme viciant son consentement, à moins que cette violation n'ait été manifeste et ne concerne une règle de son droit interne d'importance fondamentale.

2. Une violation est manifeste si elle est objectivement évidente pour tout Etat se comportant en la matière conformément à la pratique habituelle et de bonne foi.

Art. 47

Restriction particulière du pouvoir d'exprimer le consentement d'un Etat

Si le pouvoir d'un représentant d'exprimer le consentement d'un Etat à être lié par un traité déterminé a fait l'objet d'une restriction particulière, le fait que ce représentant n'a pas tenu compte de celle-ci ne peut pas être invoqué comme viciant le consentement qu'il a exprimé, à moins que la restriction n'ait été notifiée, avant l'expression de ce consentement, aux autres Etats ayant participé à la négociation.

Art. 48

Erreur

1. Un Etat peut invoquer une erreur dans un traité comme viciant son consentement à être lié par le traité si l'erreur porte sur un fait ou une situation que cet Etat supposait exister au moment où le traité a été conclu et qui constituait une base essentielle du consentement de cet Etat à être lié par le traité.

2. Le paragraphe 1er ne s'applique pas lorsque ledit Etat a contribué à cette erreur par son comportement ou lorsque les circonstances ont été telles qu'il devait être averti de la possibilité d'une erreur.

3. Une erreur ne concernant que la rédaction du texte d'un traité ne porte pas atteinte à sa validité; dans ce cas, l'article 79 s'applique.

Afdeling 2

Ongeldigheid van verdragen

Art. 46

Bepalingen van het nationale recht met betrekking tot de bevoegdheid tot het sluiten van verdragen

1. Het feit dat de instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, is gegeven in strijd met een bepaling van zijn nationale recht betreffende de bevoegdheid tot het sluiten van verdragen, mag door die Staat niet worden aangevoerd ter ongeldigverklaring van die instemming, tenzij die strijdigheid onmiskenbaar was en een regel van fundamenteel belang van het nationale recht van die Staat betrof.

2. Een strijdigheid is onmiskenbaar indien zij bij objectieve beschouwing duidelijk is voor iedere Staat die zich ten dezen overeenkomstig het gangbaar gebruik en te goeder trouw gedraagt.

Art. 47

Bijzondere beperkingen ten aanzien van de volmacht om de instemming van een Staat tot uitdrukking te brengen

Indien de volmacht van een vertegenwoordiger om de instemming van een Staat door een bepaald verdrag gebonden te worden tot uitdrukking te brengen aan een bijzondere beperking is onderworpen, mag het feit dat deze vertegenwoordiger daarmee geen rekening heeft gehouden niet worden aangevoerd ter ongeldigverklaring van de door hem tot uitdrukking gebrachte instemming, tenzij de beperking aan de andere Staten die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen ter kennis was gebracht alvorens de instemming tot uitdrukking werd gebracht.

Art. 48

Dwaling

1. Een Staat mag zich ten einde zijn instemming door een verdrag gebonden te worden ongeldig te verklaren beroepen op een dwaling in het verdrag, indien de dwaling betrekking heeft op een feit of een situatie, door deze Staat beschouwd als te bestaan op het tijdstip van sluiting van het verdrag en indien dit feit of deze situatie een wezenlijke grond vormde voor de instemming van deze Staat door het verdrag gebonden te worden.

2. Het eerste lid is niet van toepassing wanneer bedoelde Staat door zijn gedrag tot deze dwaling heeft bijgedragen of wanneer de omstandigheden van dien aard waren dat hij bedacht had moeten zijn op de mogelijkheid van een dwaling.

3. Een dwaling die slechts betrekking heeft op de redactie van de tekst van een verdrag tast de geldigheid ervan niet aan; artikel 79 is in dat geval van toepassing.

Art. 49

Dol

Si un Etat a été amené à conclure un traité par la conduite frauduleuse d'un autre Etat ayant participé à la négociation, il peut invoquer le dol comme viciant son consentement à être lié par le traité.

Art. 50

Corruption du représentant d'un Etat

Si l'expression du consentement d'un Etat à être lié par un traité a été obtenue au moyen de la corruption de son représentant par l'action directe ou indirecte d'un autre Etat ayant participé à la négociation, l'Etat peut invoquer cette corruption comme viciant son consentement à être lié par le traité.

Art. 51

Contrainte exercée sur le représentant d'un Etat

L'expression du consentement d'un Etat à être lié par un traité qui a été obtenue par la contrainte exercée sur son représentant au moyen d'actes ou de menaces dirigés contre lui est dépourvue de tout effet juridique.

Art. 52

Contrainte exercée sur un Etat par la menace ou l'emploi de la force

Est nul tout traité dont la conclusion a été obtenue par la menace ou l'emploi de la force en violation des principes de droit international incorporés dans la Charte des Nations Unies.

Art. 53

Traités en conflit avec une norme impérative du droit international général (jus cogens)

Est nul tout traité qui, au moment de sa conclusion, est en conflit avec une norme impérative du droit international général. Aux fins de la présente Convention, une norme impérative du droit international général est une norme acceptée et reconnue par la communauté internationale des Etats dans son ensemble en tant que norme à laquelle aucune dérogation n'est permise et qui ne peut être modifiée que par une nouvelle norme du droit international général ayant le même caractère.

Art. 49

Bedrog

Indien een Staat er door het bedrieglijke gedrag van een andere Staat die aan de onderhandelingen heeft deelgenomen toe is gebracht een verdrag te sluiten, mag hij het bedrog aanvoeren om zijn instemming door het verdrag gebonden te worden ongeldig te verklaren.

Art. 50

Corruptie van een vertegenwoordiger van een Staat

Indien het tot uitdrukking brengen van de instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, is verkregen door directe of indirecte corruptie van zijn vertegenwoordiger door een andere Staat die aan de onderhandelingen heeft deelgenomen, mag de Staat deze corruptie aanvoeren om zijn instemming door het verdrag gebonden te worden, ongeldig te verklaren.

Art. 51

Dwang op de vertegenwoordiger van een Staat uitgeoefend

De instemming van een Staat door een verdrag gebonden te worden, die is verkregen door dwang, uitgeoefend op zijn vertegenwoordiger door middel van tegen hem gerichte handelingen of bedreigingen, heeft geen enkel rechtsgevolg.

Art. 52

Dwang, uitgeoefend op een Staat door bedreiging met of gebruik van geweld

Elk verdrag is nietig, waarvan de totstandkoming is bereikt door bedreiging met of gebruik van geweld in strijd met de beginselen van het volkenrecht, neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties.

Art. 53

Verdragen strijdig met een dwingende norm van algemeen volkenrecht (jus cogens)

Elk verdrag dat op het tijdstip van zijn totstandkoming in strijd is met een dwingende norm van algemeen volkenrecht, is nietig. Voor de toepassing van dit Verdrag is een dwingende norm van algemeen volkenrecht een norm die aanvaard en erkend is door de internationale gemeenschap van Staten in haar geheel als een norm, waarvan geen afwijking is toegestaan en die slechts kan worden gewijzigd door een latere norm van algemeen volkenrecht van dezelfde aard.

Section 3*Extinction des traités et suspension
de leur application***Art. 54***Extinction d'un traité ou retrait en vertu
des dispositions du traité ou par
consentement des parties*

L'extinction d'un traité ou le retrait d'une partie peuvent avoir lieu :

- a) conformément aux dispositions du traité; ou,
- b) à tout moment, par consentement de toutes les parties, après consultation des autres Etats contractants.

Art. 55*Nombre des parties à un traité multilatéral tombant
au-dessous du nombre nécessaire
pour son entrée en vigueur*

A moins que le traité n'en dispose autrement, un traité multilatéral ne prend pas fin pour le seul motif que le nombre des parties tombe au-dessous du nombre nécessaire pour son entrée en vigueur.

Art. 56*Dénonciation ou retrait dans le cas d'un traité ne
contenant pas de dispositions relatives à l'extinction,
à la dénonciation ou au retrait*

1. Un traité qui ne contient pas de dispositions relatives à son extinction et ne prévoit pas qu'on puisse le dénoncer ou s'en retirer ne peut faire l'objet d'une dénonciation ou d'un retrait, à moins :

- a) qu'il ne soit établi qu'il entrerait dans l'intention des parties d'admettre la possibilité d'une dénonciation ou d'un retrait; ou
- b) que le droit de dénonciation ou de retrait ne puisse être déduit de la nature du traité.

2. Une partie doit notifier au moins douze mois à l'avance son intention de dénoncer un traité ou de s'en retirer conformément aux dispositions du paragraphe 1er.

Art. 57*Suspension de l'application d'un traité
en vertu de ces dispositions ou par
consentement des parties*

L'application d'un traité au regard de toutes les parties ou d'une partie déterminée peut être suspendue :

- a) conformément aux dispositions du traité; ou,
- b) à tout moment, par consentement de toutes les parties, après consultation des autres Etats contractants.

Afdeling 3*Beëindiging van verdragen en opschorting van de
werking van verdragen***Art. 54***Beëindiging van een verdrag of de terugtrekking uit een
verdrag krachtens de bepalingen van het verdrag of door
overeenstemming tussen de partijen*

Beëindiging van een verdrag of de terugtrekking kan plaatsvinden :

- a) overeenkomstig de bepalingen van het verdrag; of
- b) te allen tijde door overeenstemming tussen alle partijen na raadpleging van de andere verdragsluitende Staten.

Art. 55*Vermindering van het aantal partijen bij een
multilateraal verdrag tot beneden het voor de
inwerkingtreding verplichte aantal*

Tenzij het verdrag anders bepaalt, eindigt een multilateraal verdrag niet uitsluitend doordat het aantal partijen is gedaald tot onder het voor zijn inwerkingtreding vereiste aantal.

Art. 56*Opzegging of de terugtrekking uit een verdrag
dat geen bepalingen bevat aangaande beëindiging,
opzegging of terugtrekking*

1. Bij een verdrag dat geen bepalingen bevat aangaande zijn beëindiging en niet voorziet in opzegging of terugtrekking is opzegging of terugtrekking toe te laten, tenzij :

- a) vaststaat, dat de partijen de bedoeling hadden de mogelijkheid van opzegging of terugtrekking toe te laten; of
- b) het recht op opzegging of terugtrekking uit de aard van het verdrag kan worden afgeleid.

2. Een partij dient ten minste twaalf maanden tevoren haar voornemen een verdrag op te zeggen of zich uit het verdrag terug te trekken overeenkomstig de bepalingen van het eerste lid kenbaar te maken.

Art. 57*Opschorting van de werking van een verdrag
krachtens zijn bepalingen of door
overeenstemming tussen de partijen*

De werking van een verdrag kan ten aanzien van alle partijen of van een bepaalde partij worden opgeschort

- a) overeenkomstig de bepalingen van het verdrag; of
- b) te allen tijde door overeenstemming tussen alle partijen, na raadpleging van de andere verdragsluitende Staten.

Art. 58

Suspension de l'application d'un traité multilatéral par accord entre certaines parties seulement

1. Deux ou plusieurs parties à un traité multilatéral peuvent conclure un accord ayant pour objet de suspendre, temporairement et entre elles seulement, l'application de dispositions du traité :

a) si la possibilité d'une telle suspension est prévue par le traité; ou

b) si la suspension en question n'est pas interdite par le traité, à condition qu'elle :

i) ne porte atteinte ni à la jouissance par les autres parties des droits qu'elles tiennent du traité ni à l'exécution de leurs obligations; et

ii) ne soit pas incompatible avec l'objet et le but du traité.

2. A moins que, dans le cas prévu à l'alinéa a) du paragraphe 1er, le traité n'en dispose autrement, les parties en question doivent notifier aux autres parties leur intention de conclure l'accord et les dispositions du traité dont elles ont l'intention de suspendre l'application.

Art. 59

Extinction d'un traité ou suspension de son application implicites du fait de la conclusion d'un traité postérieur

1. Un traité est considéré comme ayant pris fin lorsque toutes les parties à ce traité concluent ultérieurement un traité portant sur la même matière et :

a) s'il ressort du traité postérieur ou s'il est par ailleurs établi que selon l'intention des parties la matière doit être régie par ce traité; ou

b) si les dispositions du traité postérieur sont incompatibles avec celles du traité antérieur à tel point qu'il est impossible d'appliquer les deux traités en même temps.

2. Le traité antérieur est considéré comme étant seulement suspendu s'il ressort du traité postérieur ou s'il est par ailleurs établi que telle était l'intention des parties.

Art. 60

Extinction d'un traité ou suspension de son application comme conséquence de sa violation

1. Une violation substantielle d'un traité bilatéral par l'une des parties autorise l'autre partie à invoquer la violation comme motif pour mettre fin au traité ou suspendre son application en totalité ou en partie.

2. Une violation substantielle d'un traité multilatéral par l'une des parties autorise :

a) les autres parties, agissant par accord unanime, à suspendre l'application du traité en totalité ou en partie ou à mettre fin à celui-ci :

i) soit dans les relations entre elles-mêmes et l'Etat auteur de la violation,

Art. 58

Opschorting van de werking van een multilateraal verdrag bij overeenkomst tussen slechts bepaalde partijen

1. Twee of meer partijen bij een multilateraal verdrag kunnen een overeenkomst sluiten om, tijdelijk en uitsluitend tussen hen, de werking van bepalingen van het verdrag op te schorten, indien :

a) in de mogelijkheid tot een zodanige opschorting in het verdrag is voorzien; of

b) indien deze opschorting niet is verboden door het verdrag en

i) noch het genot der aan de andere partijen op grond van het verdrag toekomende rechten, noch het nakomen van hun verplichtingen aantast; en

ii) niet overeenigbaar is met het voorwerp en doel van het verdrag.

2. Tenzij in een geval als bedoeld in het eerste lid, letter a, het verdrag anders bepaalt, dienen de partijen in kwestie de andere partijen in kennis te stellen van hun voornemen de overeenkomst te sluiten en van de bepalingen in het verdrag waarvan zij voornemens zijn de werking op te schorten.

Art. 59

Beëindiging van een verdrag of opschorting van de werking van een verdrag ten gevolge van het sluiten van een later verdrag

1. Een verdrag wordt als beëindigd beschouwd wanneer alle partijen bij dit verdrag een later verdrag sluiten betreffende hetzelfde onderwerp en :

a) uit het latere verdrag blijkt of anderszins vaststaat dat het de bedoeling van de partijen is de materie door dit verdrag te regelen; of

b) de bepalingen van het latere verdrag dermate onverenigbaar zijn met die van het eerdere verdrag, dat het onmogelijk is de beide verdragen tegelijkertijd toe te passen.

2. Het eerdere verdrag zal geacht worden als alleen maar in zijn werking te zijn opgeschort als uit het latere verdrag blijkt, of op andere wijze vaststaat, dat dit de bedoeling van de partijen was.

Art. 60

Beëindiging van een verdrag of opschorting van zijn werking ten gevolge van schending van het verdrag

1. Een materiële schending van een bilateraal verdrag door een van de partijen geeft de andere partij het recht de schending aan te voeren als grond voor het beëindigen van het verdrag of het geheel of gedeeltelijk opschorten van de werking van het verdrag.

2. Een materiële schending van een multilateraal verdrag door een der partijen geeft het recht :

a) aan de andere partijen bij unanieme overeenstemming de werking van het verdrag in zijn geheel of gedeeltelijk op te schorten of het verdrag te beëindigen :

i) hetzij in de betrekkingen tussen henzelf en de Staat die het verdrag heeft geschonden,

ii) soit entre toutes les parties,
b) une partie spécialement atteinte par la violation à invoquer celle-ci comme motif de suspension de l'application du traité en totalité ou en partie dans les relations entre elle-même et l'Etat auteur de la violation;

c) toute partie autre que l'Etat auteur de la violation à invoquer la violation comme motif pour suspendre l'application du traité en totalité ou en partie en ce qui la concerne si ce traité est d'une nature telle qu'une violation substantielle de ses dispositions par une partie modifie radicalement la situation de chacune des parties ayant quant à l'exécution ultérieure de ses obligations en vertu du traité.

3. Aux fins du présent article, une violation substantielle d'un traité est constituée par :

- a) un rejet du traité non autorisé par la présente Convention; ou
- b) la violation d'une disposition essentielle pour la réalisation de l'objet ou du but du traité.

4. Les paragraphes qui précèdent ne portent atteinte à aucune disposition du traité applicable en cas de violation.

5. Les paragraphes 1er à 3 ne s'appliquent pas aux dispositions relatives à la protection de la personne humaine contenues dans des traités de caractère humanitaire, notamment aux dispositions excluant toute forme de représailles à l'égard des personnes protégées par lesdits traités.

Art. 61

Survenance d'une situation rendant l'exécution impossible

1. Une partie peut invoquer l'impossibilité d'exécuter un traité comme motif pour y mettre fin ou pour s'en retirer si cette impossibilité résulte de la disparition ou destruction définitives d'un objet indispensable à l'exécution de ce traité. Si l'impossibilité est temporaire, elle peut être invoquée seulement comme motif pour suspendre l'application du traité.

2. L'impossibilité d'exécution ne peut être invoquée par une partie comme motif pour mettre fin au traité, pour s'en retirer ou pour en suspendre l'application si cette impossibilité résulte d'une violation, par la partie qui l'invoque, soit d'une obligation du traité, soit de toute autre obligation internationale à l'égard de toute autre partie au traité.

Art. 62

Changement fondamental de circonstances

1. Un changement fondamental de circonstances qui s'est produit par rapport à celles qui existaient au moment de la conclusion d'un traité et qui n'avait pas été prévu par

ii) hetzij tussen alle partijen;

b) aan een in het bijzonder door de schending getroffen partij de schending aan te voeren als grond voor het geheel of gedeeltelijk opschorten van de werking van het verdrag in de betrekkingen tussen hemzelf en de Staat die het verdrag heeft geschonden;

c) aan elke partij, behalve de Staat die het verdrag schendt, deze schending aan te voeren als grond voor het geheel of gedeeltelijk opschorten van de werking van het verdrag, wat haarzelf betreft als dit verdrag van zodanige aard is, dat een materiële schending van zijn bepalingen door een partij de positie van elke partij wat betreft de verdere uitvoering van haar verplichtingen krachtens het verdrag geheel en al wijzigt.

3. Voor de toepassing van dit artikel bestaat een materiële schending van een verdrag uit :

- a) een verwerping van het verdrag die niet toegestaan is door dit Verdrag; of
- b) de schending van een bepaling die van wezenlijk belang is voor de uitvoering van het verdrag wat zijn voorwerp of doel betreft.

4. De voorgaande leden tasten geen enkele bepaling in het verdrag aan die van toepassing is in geval van schending.

5. De leden 1 tot en met 3 zijn niet van toepassing op bepalingen betreffende bescherming van de menselijke persoon, opgenomen in verdragen van humanitaire aard, in het bijzonder bepalingen die elke vorm van represailles verbieden tegen door genoemde verdragen beschermde personen.

Art. 61

Intreden van een situatie die de uitvoering onmogelijk maakt

1. Een partij mag de onmogelijkheid tot uitvoering van een verdrag als grond aanvoeren om het te beëindigen of zich daaruit terug te trekken indien deze onmogelijkheid een gevolg is van de definitieve verdwijning of vernietiging van een voorwerp, onmisbaar voor de uitvoering van het verdrag. Indien de onmogelijkheid tijdelijk is, kan zij slechts worden aangevoerd als grond voor opschorting van de werking van het verdrag.

2. Een partij mag niet de onmogelijkheid van uitvoering aanvoeren als grond voor de beëindiging van het verdrag, voor de terugtrekking daaruit of voor het opschorten van de werking ervan, als deze onmogelijkheid het gevolg is van een schending door die partij hetzij van een verplichting voortvloeiend uit het verdrag, hetzij van iedere andere internationale verplichting met betrekking tot iedere andere partij bij het verdrag.

Art. 62

Wezenlijke verandering der omstandigheden

1. Een wezenlijke verandering der omstandigheden, ingetreden ten aanzien van die welke op het tijdstip van de totstandkoming van een verdrag bestonden en die niet door

les parties ne peut pas être invoqué comme motif pour mettre fin au traité ou pour s'en retirer, à moins que :

a) l'existence de ces circonstances n'ait constitué une base essentielle du consentement des parties à être liées par le traité; et que

b) ce changement n'ait pour effet de transformer radicalement la portée des obligations qui restent à exécuter en vertu du traité.

2. Un changement fondamental de circonstances ne peut pas être invoqué comme motif pour mettre fin à un traité ou pour s'en retirer :

a) s'il s'agit d'un traité établissant une frontière; ou

b) si le changement fondamental résulte d'une violation, par la partie qui l'invoque, soit d'une obligation du traité, soit de toute autre obligation internationale à l'égard de toute autre partie au traité.

3. Si une partie peut, conformément aux paragraphes qui précèdent, invoquer un changement fondamental de circonstances comme motif pour mettre fin à un traité ou pour s'en retirer, elle peut également ne l'invoquer que pour suspendre l'application du traité.

Art. 63

Rupture des relations diplomatiques ou consulaires

La rupture des relations diplomatiques ou consulaires entre parties à un traité est sans effet sur les relations juridiques établies entre elles par le traité, sauf dans la mesure où l'existence de relations diplomatiques ou consulaires est indispensable à l'application du traité.

Art. 64

Survenance d'une nouvelle norme impérative du droit international général (jus cogens)

Si une nouvelle norme impérative du droit international général survient, tout traité existant qui est en conflit avec cette norme devient nul et prend fin.

Section 4

Procédure

Art. 65

Procédure à suivre concernant la nullité d'un traité, son extinction, le retrait d'une partie ou la suspension de l'application du traité

1. La partie qui, sur la base des dispositions de la présente Convention, invoque soit un vice de son consentement à être liée par un traité, soit un motif de contester la validité d'un traité, d'y mettre fin, de s'en retirer ou d'en suspendre l'application, doit notifier sa prétention aux autres parties.

de partijen was voorzien, kan niet als grond voor de beëindiging van het verdrag of voor de terugtrekking daaruit worden aangevoerd, tenzij :

a) het bestaan van deze omstandigheden een wezenlijke grond vormde voor de instemming van de partijen om door het verdrag gebonden te worden; en

b) het gevolg van de wijziging is, dat de strekking van de krachtens het verdrag nog na te komen verplichtingen geheel en al wordt gewijzigd.

2. Een wezenlijke verandering der omstandigheden kan niet worden aangevoerd als grond voor de beëindiging van een verdrag of voor de terugtrekking daaruit :

a) indien het verdrag geen grens vaststelt; of

b) indien de wezenlijke verandering een gevolg is van schending door de partij die de grond aanvoert, hetzij van een verplichting voortvloeiend uit het verdrag, hetzij van iedere andere internationale verplichting met betrekking tot iedere andere partij bij het verdrag.

3. Als een partij overeenkomstig de voorgaande leden als grond voor het beëindigen van een verdrag of het zich daaruit terugtrekken een wezenlijke verandering van omstandigheden kan aanvoeren, mag zij eveneens de wijziging aanvoeren als grond voor de opschorting van de werking van het verdrag.

Art. 63

Het verbreken van diplomatieke of consulaire betrekkingen

Het verbreken van de diplomatieke of de consulaire betrekkingen tussen partijen bij een verdrag heeft geen gevolgen voor de rechtsbetrekkingen, door het verdrag tussen hen geschapen, behalve in zoverre het bestaan van diplomatieke of consulaire betrekkingen onontbeerlijk is voor de toepassing van het verdrag.

Art. 64

Een nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht (jus cogens)

Ingeval van een nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht, wordt elk bestaand verdrag dat in strijd is met deze norm nietig en eindigt het.

Afdeling 4

Procedure

Art. 65

Procedure te volgen bij ongeldigheid, beëindiging van een verdrag, terugtrekking uit een verdrag of opschorting van de werking van het verdrag

1. De partij die op grond van de bepalingen van dit Verdrag zich beroept op hetzij een gebrek in zijn instemming door een verdrag gebonden te worden, hetzij een motief om de geldigheid van een verdrag te betwisten, het te beëindigen, zich daaruit terug te trekken of de werking

La notification doit indiquer la mesure envisagée à l'égard du traité et les raisons de celle-ci.

2. Si, après un délai qui, sauf en cas d'urgence particulière, ne saurait être inférieur à une période de trois mois à compter de la réception de la notification, aucune partie n'a fait d'objection, la partie qui a fait la notification peut prendre, dans les formes prévues à l'article 67, la mesure qu'elle a envisagée.

3. Si toutefois une objection a été soulevée par une autre partie, les parties devront rechercher une solution par les moyens indiqués à l'article 33 de la Charte des Nations Unies.

4. Rien dans les paragraphes qui précèdent ne porte atteinte aux droits ou obligations des parties découlant de toute disposition en vigueur entre elles concernant le règlement des différends.

5. Sans préjudice de l'article 45, le fait qu'un Etat n'ait pas adressé la notification au paragraphe 1er ne l'empêche pas de faire cette notification en réponse à une autre partie qui demande l'exécution du traité ou qui allègue sa violation.

Art. 66

Procédures de règlement judiciaire, d'arbitrage et de conciliation

Si, dans les douze mois qui ont suivi la date à laquelle l'objection a été soulevée, il n'a pas été possible de parvenir à une solution conformément au paragraphe 3 de l'article 65, les procédures ci-après seront appliquées :

a) toute partie à un différend concernant l'application ou l'interprétation des articles 53 ou 64 peut, par une requête, le soumettre à la décision de la Cour internationale de Justice, à moins que les parties ne décident d'un commun accord de soumettre le différend à l'arbitrage;

b) toute partie à un différend concernant l'application ou l'interprétation de l'un quelconque des autres articles de la partie V de la présente Convention peut mettre en œuvre la procédure indiquée à l'Annexe à la Convention en adressant une demande à cet effet au Secrétaire général des Nations Unies.

Art. 67

Instruments ayant pour objet de déclarer la nullité d'un traité, d'y mettre fin, de réaliser le retrait ou de suspendre l'application du traité

1. La notification prévue au paragraphe 1er de l'article 65 doit être faite par écrit.

2. Tout acte déclarant la nullité d'un traité, y mettant fin ou réalisant le retrait ou la suspension de l'application du traité sur la base de ses dispositions ou des paragraphes 2 ou 3 de l'article 65 doit être consigné dans un instrument communiqué aux autres parties. Si l'instrument n'est pas signé par le Chef de l'Etat, le chef du Gouvernement ou le Ministre des Affaires étrangères, le représentant de l'Etat qui fait la communication peut être invité à produire ses pleins pouvoirs.

ervan op te schorten, moet de andere partijen van zijn eis in kennis stellen. De kennisgeving dient aan te geven welke maatregel tegen het verdrag wordt beoogd alsmede de redenen daarvoor.

2. Als na afloop van een periode die, behalve in geval van bijzondere noodzaak, niet korter mag zijn dan drie maanden te rekenen vanaf de ontvangst van de kennisgeving, geen partij bezwaar heeft gemaakt, kan de partij, die de kennisgeving heeft gedaan op de wijze als beschreven in artikel 67, de door haar beoogde maatregel nemen.

3. Als echter bezwaar wordt gemaakt door een andere partij, dienen de partijen een oplossing te zoeken met behulp van de middelen, aangegeven in artikel 33 van het Handvest van de Verenigde Naties.

4. Niets in de voorgaande leden tast de rechten of de verplichtingen van partijen aan voortvloeiend uit de tussen hen van kracht zijnde bepalingen betreffende de regeling van geschillen.

5. Onverminderd artikel 45 verhindert het feit dat een Staat niet de in het eerste lid voorgeschreven kennisgeving heeft gedaan hem niet alsnog een dergelijke kennisgeving te doen ten antwoord aan een andere partij die de uitvoering van een verdrag eist of de schending ervan aanvoert.

Art. 66

Procedures voor rechtspraak, arbitrage en conciliatie

Als binnen een periode van twaalf maanden volgend op de datum waarop bezwaar is gemaakt het niet mogelijk is gebleken een oplossing te bereiken overeenkomstig artikel 65, derde lid, worden de volgende procedures toegepast :

a) elke partij bij een geschil betreffende de toepassing of uitlegging van de artikelen 53 of 64 kan door middel van een verzoekschrift dit geschil ter beslissing voorleggen aan het Internationale Gerechtshof tenzij de partijen in gezamenlijke overeenstemming besluiten het geschil aan arbitrage te onderwerpen;

b) iedere partij bij een geschil betreffende de toepassing of de uitlegging van een van de andere artikelen van Deel V van dit Verdrag kan de in de Bijlage bij dit Verdrag aangegeven procedure aanhangig maken door hiertoe een verzoek te richten tot de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Art. 67

Akten ter ongeldigverklaring of beëindiging van een verdrag, ter terugtrekking uit een verdrag of ter opschorting van de werking van een verdrag

1. De kennisgeving voorzien in artikel 65, eerste lid, dient schriftelijk te geschieden.

2. Iedere akte ter ongeldigverklaring of beëindiging van een verdrag, iedere akte ter terugtrekking uit een verdrag of iedere akte ter opschorting van de werking van een verdrag op grond van zijn bepalingen of van artikel 65, tweede of derde lid, moet worden neergelegd in een akte, medegedeeld aan de andere partijen. Als de akte niet is ondertekend door het Staatshoofd, het hoofd van de Regering of de Minister van Buitenlandse Zaken, kan de vertegenwoordiger van de Staat die de mededeling doet uitgenodigd worden zijn volmacht te tonen.

Art. 68

*Révocation des notifications et des instruments
prévus aux articles 65 et 67*

Une notification ou un instrument prévus aux articles 65 et 67 peuvent être révoqués à tout moment avant qu'ils aient pris effet.

Section 5

*Conséquences de la nullité, de l'extinction ou
de la suspension de l'application d'un traité*

Art. 69

Conséquences de la nullité d'un traité

1. Est nul un traité dont la nullité est établie en vertu de la présente Convention. Les dispositions d'un traité nul n'ont pas de force juridique.

2. Si des actes ont néanmoins été accomplis sur la base d'un tel traité :

a) toute partie peut demander à toute autre partie d'établir pour autant que possible dans leurs relations mutuelles la situation qui aurait existé si ces actes n'avaient pas été accomplis;

b) les actes accomplis de bonne foi avant que la nullité ait été invoquée ne sont pas rendus illicites du seul fait de la nullité du traité.

3. Dans les cas qui relèvent des articles 49, 50, 51 ou 52, le paragraphe 2 ne s'applique pas à l'égard de la partie à laquelle le dol, l'acte de corruption ou la contrainte est imputable.

4. Dans les cas où le consentement d'un Etat déterminé à être lié par un traité multilatéral est vicié, les règles qui précèdent s'appliquent dans les relations entre ledit Etat et les parties au traité.

Art. 70

Conséquences de l'extinction d'un traité

1. A moins que le traité n'en dispose ou que les parties n'en conviennent autrement, le fait qu'un traité a pris fin en vertu de ses dispositions ou conformément à la présente Convention :

a) libère les parties de l'obligation de continuer d'exécuter le traité;

b) ne porte atteinte à aucun droit, aucune obligation ni aucune situation juridique des parties, créés par l'exécution du traité avant qu'il ait pris fin.

2. Lorsqu'un Etat dénonce un traité multilatéral ou s'en retire, le paragraphe 1er s'applique dans les relations entre cet Etat et chacune des autres parties au traité à partir de la date à laquelle cette dénonciation ou ce retrait prend effet.

Art. 68

*Herroeping van kennisgeving en akten als
voorzien in de artikelen 65 en 67*

1. Een kennisgeving of een akte als voorzien in de artikelen 65 en 67 kan te allen tijde worden herroepen, voordat zij van kracht is geworden.

Afdeling 5

*Gevolgen van de ongeldigheid, beëindiging of opschorting
van de werking van een verdrag*

Art. 69

Gevolgen van de ongeldigheid van een verdrag

1. Een verdrag waarvan de ongeldigheid krachtens dit Verdrag wordt vastgesteld, is nietig. De bepalingen van een nietig verdrag hebben geen rechtskracht.

2. Als niettemin handelingen zijn verricht op grond van een zodanig verdrag :

a) kan elke partij van elke andere partij eisen, dat zij, voor zover zulks in hun wederzijdse betrekkingen mogelijk is, de situatie tot stand brengt die zou hebben bestaan indien deze handelingen niet zouden zijn verricht;

b) zijn handelingen, te goeder trouw verricht voordat de ongeldigheid was aangevoerd, niet onrechtmatig geworden uitsluitend doordat het verdrag ongeldig is geworden.

3. In de gevallen, waarop de artikelen 49, 50, 51 of 52 betrekking hebben, is het tweede lid niet van toepassing op de partij waaraan het bedrog, de corruptiehandeling of de dwang is toe te rekenen.

4. Ingeval van ongeldigheid van de instemming van een Staat door een multilateraal verdrag gebonden te worden, zijn de voorgaande regels van toepassing op de betrekkingen tussen de genoemde Staat en de partijen bij het verdrag.

Art. 70

Gevolgen van de beëindiging van een verdrag

1. De beëindiging van een verdrag krachtens zijn bepalingen of overeenkomstig dit Verdrag

a) ontslaat de partijen van de verplichting de uitvoering van het verdrag voort te zetten;

b) tast geen enkel recht, geen enkele verplichting of geen enkele rechtspositie van partijen aan, die door de uitvoering van het verdrag vóór zijn beëindiging is ontstaan;

tenzij het verdrag anders bepaalt of de partijen anders overeenkomen.

2. Indien een Staat een multilateraal verdrag opzegt of zich daaruit terugtrekt, is met ingang van de datum waarop deze opzegging of terugtrekking effect krijgt het eerste lid van toepassing op de betrekkingen tussen deze Staat en ieder der andere partijen bij het verdrag.

Art. 71

Conséquences de la nullité d'un traité en conflit avec une norme impérative du droit international général

1. Dans le cas d'un traité qui est nul en vertu de l'article 53, les parties sont tenues :

- a) d'éliminer, dans la mesure du possible, les conséquences de tout acte accompli sur la base d'une disposition qui est en conflit avec la norme impérative du droit international général; et
- b) de rendre leurs relations mutuelles conformes à la norme impérative du droit international général.

2. Dans le cas d'un traité qui devient nul et prend fin en vertu de l'article 64, la fin du traité :

- a) libère les parties de l'obligation de continuer d'exécuter le traité;
- b) ne porte atteinte à aucun droit, aucune obligation, ni aucune situation juridique des parties, créées par l'exécution du traité avant qu'il ait pris fin; toutefois, ces droits, obligations ou situations ne peuvent être maintenus par la suite que dans la mesure où leur maintien n'est pas en soi en conflit avec la nouvelle norme impérative du droit international général.

Art. 72

Conséquences de la suspension de l'application d'un traité

1. A moins que le traité n'en dispose ou que les parties n'en conviennent autrement, la suspension de l'application d'un traité sur la base de ses dispositions ou conformément à la présente Convention :

- a) libère les parties entre lesquelles l'application du traité est suspendue de l'obligation d'exécuter le traité dans leurs relations mutuelles pendant la période de suspension;
- b) n'affecte pas par ailleurs les relations juridiques établies par le traité entre les parties.

2. Pendant la période de suspension, les parties doivent s'abstenir de tous actes tendant à faire obstacle à la reprise de l'application du traité.

PARTIE VI

Dispositions diverses

Art. 73

Cas de succession d'Etats, de responsabilité d'un Etat ou d'ouverture d'hostilités

Les dispositions de la présente Convention en préjugent aucune question qui pourrait ne poser à propos d'un traité du fait d'une succession d'Etats en raison de la responsabilité internationale d'un Etat ou de l'ouverture d'hostilités entre Etats.

Art. 71

Gevolgen van de nietigheid van een verdrag dat strijdig is met een dwingende norm van algemeen volkenrecht

1. Ingeval een verdrag nietig is krachtens artikel 53, zijn de partijen gehouden :

- a) zoveel als mogelijk is de gevolgen weg te nemen van iedere handeling verricht op grond van een bepaling die strijdig is met de dwingende norm van algemeen volkenrecht; en
- b) hun wederzijdse betrekkingen in overeenstemming te brengen met de dwingende norm van algemeen volkenrecht.

2. Ingeval een verdrag nietig wordt en eindigt krachtens artikel 64 :

- a) ontslaat de beëindiging van het verdrag de partijen van de verplichting de uitvoering van het verdrag voort te zetten;
- b) tast de beëindiging van het verdrag geen enkel recht, geen enkele verplichting of geen enkele rechtspositie van partijen aan, die door de uitvoering van het verdrag vóór zijn beëindiging is ontstaan; deze rechten, verplichtingen en rechtspositie kunnen daarna echter slechts worden gehandhaafd in zoverre deze handhaving op zich niet strijdig is met de nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht.

Art. 72

Gevolgen van de opschorting van de werking van een verdrag

1. De opschorting van de werking van een verdrag op grond van zijn bepalingen of overeenkomstig dit Verdrag — tenzij het verdrag anders bepaalt of de partijen anders overeenkomen :

- a) ontslaat de partijen tussen welke de werking van het verdrag is opgeschort van de verplichting het verdrag uit te voeren in hun onderlinge betrekkingen gedurende de tijd van opschorting;
- b) tast voor het overige de door het verdrag geschapen rechtsbetrekkingen tussen de partijen niet aan.

2. Gedurende de tijd van opschorting moeten de partijen zich onthouden van alle handelingen die een belemmering voor een hervatte werking van het verdrag kunnen vormen.

DEEL VI

Onderscheidene bepalingen

Art. 73

Gevallen van Statenopvolging, van Staatsaansprakelijkheid of van het uitbreken van vijandelijkheden

De bepalingen van dit Verdrag mogen niet vooruitlopen op vraagstukken die zich met betrekking tot een verdrag kunnen voordoen op grond van Statenopvolging, de internationale Staatsaansprakelijkheid of het uitbreken van vijandelijkheden tussen Staten.

Art. 74

Relations diplomatiques ou consulaires et conclusion de traités

La rupture des relations diplomatiques ou des relations consulaires ou l'absence de telles relations entre deux ou plusieurs Etats ne fait pas obstacle à la conclusion de traités entre lesdits Etats. La conclusion d'un traité n'a pas en soi d'effet en ce qui concerne les relations diplomatiques ou les relations consulaires.

Art. 75

Cas d'un Etat agresseur

Les dispositions de la présente Convention sont sans effet sur les obligations qui peuvent résulter à propos d'un traité, pour un Etat agresseur, de mesures prises conformément à la Charte des Nations Unies au sujet de l'agression commise par cet Etat.

PARTIE VII

Dépositaires, notifications, corrections et enregistremnet

Art. 76

Dépositaires des traités

1. La désignation du dépositaire d'un traité peut être effectuée par les Etats ayant participé à la négociation, soit dans le traité lui-même, soit de toute autre manière. Le dépositaire peut être un ou plusieurs Etats, une organisation internationale ou le principal fonctionnaire administratif d'une telle organisation.

2. Les fonctions du dépositaire d'un traité ont un caractère international et le dépositaire est tenu d'agir impartialement dans l'accomplissement de ses fonctions. En particulier, le fait qu'un traité n'est pas entré en vigueur entre certaines des parties ou qu'une divergence est apparue entre un Etat et un dépositaire en ce qui concerne l'exercice des fonctions de ce dernier ne doit pas influencer sur cette obligation.

Art. 77

Fonctions des dépositaires

1. A moins que le traité n'en dispose ou que les Etats contractants n'en conviennent autrement, les fonctions du dépositaire sont notamment les suivantes :

a) assurer la garde du texte original du traité et des pleins pouvoirs qui lui seraient remis;

b) établir des copies certifiées conformes du texte original et tous autres textes du traité en d'autres langues qui peuvent être requis par le traité, et les communiquer aux parties au traité et aux Etats ayant qualité pour le devenir;

Art. 74

Diplomatieke of consulaire betrekkingen en het sluiten van verdragen

Het verbreken of de afwezigheid van diplomatieke of consulaire betrekkingen tussen twee of meer Staten is geen belemmering voor het sluiten van verdragen tussen deze Staten. Het sluiten van een verdrag heeft op zichzelf geen gevolg voor de diplomatieke of consulaire betrekkingen.

Art. 75

Geval van een aanvallende Staat

De bepalingen van dit Verdrag laten onverlet de verplichtingen die met betrekking tot een verdrag voor een aanvallende Staat kunnen voortvloeien uit maatregelen, genomen overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties ter zake van door deze Staat gepleegde agressie.

DEEL VII

Depositariissen, kennisgevingen, verbeteringen en registratie

Art. 76

Depositariissen van verdragen

1. De aanwijzing van de depositaris van een verdrag kan geschieden door de aan de onderhandelingen deelgenomen hebbende Staten, hetzij in het verdrag zelf, hetzij op andere wijze. De depositaris kan zijn : een of meer Staten, een internationale organisatie of de voornaamste administratieve functionaris van een zodanige organisatie.

2. De functies van de depositaris zijn internationaal van aard en de depositaris is gehouden onpartijdig te handelen bij het vervullen van zijn functies. Met name het feit dat een verdrag niet in werking is getreden tussen bepaalde partijen of dat er een verschil van mening is ontstaan tussen een Staat en een depositaris met betrekking tot de uitvoering van de functies van deze laatste mag geen invloed hebben op deze verplichting.

Art. 77

Functies van de depositariissen

1. Tenzij het verdrag anders bepaalt of de verdragsluitende partijen anders zijn overeengekomen, zijn de functies van de depositaris in het bijzonder de volgende :

a) het onder zijn berusting houden van de originele tekst van het verdrag en de volmachten die aan de depositaris zijn overgelegd;

b) voor gelijkkluidend gewaarmerkte afschriften te doen vervaardigen van de originele tekst en alle andere teksten van het verdrag in andere talen die door het verdrag kunnen zijn voorgeschreven en die te doen toekomen aan de partijen bij het verdrag en de Staten die gerechtigd zijn het te worden;

c) recevoir toutes signatures du traité, recevoir et garder tous instruments, notifications et communications relatifs au traité;

d) examiner si une signature, un instrument, une notification ou une communication se rapportant au traité est en bonne et due forme et, le cas échéant, porter la question à l'attention de l'Etat en cause;

e) informer les parties au traité et les Etats ayant qualité pour le devenir des actes, notifications et communications relatifs au traité;

f) informer les Etats ayant qualité pour devenir parties au traité de la date à laquelle a été reçu ou déposé le nombre de signatures ou d'instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion requis pour l'entrée en vigueur du traité;

g) assurer l'enregistrement du traité auprès du Secrétaire de l'Organisation des Nations Unies;

h) remplir les fonctions spécifiées dans d'autres dispositions de la présente Convention.

2. Lorsqu'une divergence apparaît entre un Etat et le depositaire au sujet de l'accomplissement des fonctions de ce dernier, le depositaire doit porter la question à l'attention des Etats signataires et des Etats contractants ou, le cas échéant, de l'organe compétent de l'organisation internationale en cause.

Art. 78

Notifications et communications

Sauf dans les cas où le traité ou la présente Convention en dispose autrement, une notification ou communication qui doit être faite par un Etat en vertu de la présente Convention :

a) est transmise, s'il n'y a pas de depositaire, directement aux Etats auxquels elle est destinée ou, s'il y a un depositaire, à ce dernier;

b) n'est considérée comme ayant été faite par l'Etat en question qu'à partir de sa réception par l'Etat auquel elle a été transmise ou, le cas échéant, par le depositaire;

c) si elle est transmise à un depositaire, n'est considérée comme ayant été reçue par l'Etat auquel elle est destinée qu'à partir du moment où cet Etat aura reçu du depositaire l'information prévue à l'alinéa e) du paragraphe 1er de l'article 77.

Art. 79

Correction des erreurs dans les textes ou les copies certifiées conformes des traités

1. Si, après l'authentification du texte d'un traité, les Etats signataires et les Etats contractants constatent d'un commun accord que ce texte contient une erreur, il est procédé à la correction de l'erreur par l'un des moyens énumérés ci-après, à moins que lesdits Etats ne décident d'un autre mode de correction :

a) correction du texte dans le sens approprié et paragraphe de la correction par des représentants dûment habilités;

c) alle ondertekeningen van het verdrag in ontvangst te nemen, alle akten, kennisgevingen en mededelingen met betrekking tot het verdrag in ontvangst te nemen en te bewaren;

d) te onderzoeken of een ondertekening, een akte, een kennisgeving of een mededeling betrekking hebbend op het verdrag, in goede en behoorlijke vorm is en, indien nodig, de zaak onder de aandacht van de betrokken Staat te brengen;

e) de partijen bij het verdrag en de Staten die gerechtigd zijn het te worden in te lichten over akten, kennisgevingen en mededelingen betreffende het verdrag;

f) de Staten die gerechtigd zijn partij te worden bij het verdrag in te lichten over de datum waarop het voor de inwerkingtreding van het vereiste aantal ondertekeningen of akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding is ontvangen of nedergelegd;

g) zorg te dragen voor de registratie van het verdrag bij het Secretariaat van de Verenigde Naties;

h) de functies te vervullen die nader zijn omschreven in de andere bepalingen van dit Verdrag.

2. Indien zich een verschil van mening voordoet tussen een Staat en de depositaris met betrekking tot de vervulling van de functies van laatstgenoemde, moet de depositaris deze kwestie onder de aandacht brengen van de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten of, indien nodig, van het bevoegde orgaan van de betreffende internationale organisatie.

Art. 78

Kennisgevingen en mededelingen

Behalve in het geval waarin het verdrag of dit Verdrag anders bepaalt, moet een kennisgeving of mededeling die door een Staat moet worden gedaan krachtens dit Verdrag :

a) indien er geen depositaris is, rechtstreeks gericht worden aan de Staten waarvoor hij is bestemd, of indien er een depositaris is, aan deze;

b) worden beschouwd als gedaan door de betrokken Staat eerst vanaf de ontvangst door de Staat waaraan zij gericht is of, al naargelang het geval, vanaf de ontvangst door de depositaris;

c) indien zij is gericht aan de depositaris worden beschouwd als ontvangen door de Staat waarvoor zij is bestemd, eerst wanneer deze Staat door de depositaris in overeenstemming met artikel 77, eerste lid, letter e, daarover is ingelicht.

Art. 79

Verbetering van fouten in de teksten of in de voor gelijkkluidend gewaarmerkte afschriften van verdragen

1. Als na de authenticatie van de tekst van een verdrag de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten het er over eens zijn, dat deze tekst een fout bevat, moet de fout worden hersteld op een van de hierna genoemde wijzen, tenzij de genoemde Staten tot een andere wijze van verbetering besluiten :

a) verbetering van de tekst in de juiste zin en parafering van de verbetering door behoorlijk gevolmachtigde vertegenwoordigers;

b) établissement d'un instrument ou échange d'instruments où se trouve consignée la correction qu'il a été convenu d'apporter au texte;

c) établissement d'un texte corrigé de l'ensemble du traité suivant la procédure utilisée pour le texte original.

2. Lorsqu'il s'agit d'un traité pour lequel il existe un dépositaire, celui-ci notifie aux Etats signataires et aux Etats contractants l'erreur et la proposition de la corriger et spécifie un délai approprié dans lequel objection peut être faite à la correction proposée. Si, à l'expiration du délai :

a) aucune objection n'a été faite, le dépositaire effectue et paraphé la correction dans le texte, dresse un procès-verbal de rectification du texte et en communique copie aux parties au traité et aux Etats ayant qualité pour le devenir;

b) une objection a été faite, le dépositaire communique l'objection aux Etats signataires et aux Etats contractants.

3. Les règles énoncées aux paragraphes 1er et 2 s'appliquent également lorsque le texte a été authentifié en deux ou plusieurs langues et qu'apparaît un défaut de concordance qui, de l'accord des Etats signataires et des Etats contractants, doit être corrigé.

4. Le texte corrigé remplace *ab initio* le texte défectueux, à moins que les Etats signataires et les Etats contractants n'en décident autrement.

5. La correction du texte d'un traité qui a été enregistré est notifiée au Secrétariat de l'Organisation des Nations Unies.

6. Lorsqu'une erreur est relevée dans une copie certifiée conforme d'un traité, le dépositaire dresse un procès-verbal de rectification et en communique copie aux Etats signataires et aux Etats contractants.

Art. 80

Enregistrement et publication des traités

1. Après leur entrée en vigueur, les traités sont transmis au Secrétariat de l'Organisation des Nations Unies aux fins d'enregistrement ou de classement et inscription au répertoire, selon le cas, ainsi que de publication.

2. La désignation d'un dépositaire constitue autorisation pour celui-ci d'accomplir les actes visés au paragraphe précédent.

PARTIE VIII

Dispositions finales

Art. 81

Signature

La présente Convention sera ouverte à la signature de tous les Etats Membres de l'Organisation des Nations Unies ou membres d'une institution spécialisée ou de l'Agence internationale de l'énergie atomique, ainsi que de tout Etat partie au Statut de la Cour internationale de Justice et de

b) opstelling van een akte of uitwisseling van akten waarin de verbetering is vastgesteld die men is overeengekomen aan te brengen in de tekst; of

c) opstelling van een verbeterde tekst van het gehele verdrag, daarbij dezelfde procedure volgend als voor de originele tekst.

2. Wanneer het een verdrag betreft waarvoor een depositaris bestaat, brengt deze aan de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten de fout ter kennis alsmede het voorstel tot verbetering en stelt een redelijke termijn vast waarbinnen bezwaar kan worden gemaakt tegen de voorgestelde verbetering. Als na afloop van deze termijn :

a) geen bezwaar is gemaakt, brengt de depositaris de verbetering in de tekst aan en parafeert haar, maakt een proces-verbaal op van de verbetering van de tekst en stuurt een kopie daarvan aan de partijen bij het verdrag en aan de partijen die gerechtigd zijn dit te worden;

b) een bezwaar is gemaakt, deelt de depositaris het bezwaar mede aan de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten.

3. De regels, neergelegd in het eerste en het tweede lid, zijn eveneens van toepassing indien de tekst was geauthentiseerd in twee of meer talen en zich ten aanzien van de eensluidendheid een gebrek voordoet dat, op grond van overeenstemming tussen de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten, moet worden hersteld.

4. De verbeterde tekst vervangt *ab initio* de gebrekkige tekst tenzij de ondertekenende Staten en de verdragsluitende Staten daarover anders beslissen.

5. De verbetering van een geregistreerde verdragstekst wordt ter kennis gebracht van het Secretariaat van de Verenigde Naties.

6. Wanneer een fout is ontdekt in een voor gelijkkluidend gewaarmerkt afschrift van een verdrag moet de depositaris een proces-verbaal van de verbetering opstellen en er een kopie van sturen aan de ondertekenende Staten en aan de verdragsluitende Staten.

Art. 80

Registratie en publikatie van verdragen

1. Na hun inwerkingtreding moeten de verdragen gezonden worden aan het Secretariaat van de Verenigde Naties ter fine van, al naar gelang het geval, registratie of inschrijving in het register, alsmede voor publikatie.

2. De aanwijzing van een depositaris vormt diens machtiging om de in het voorgaande lid omschreven handelingen uit te voeren.

DEEL VIII

Slotbepalingen

Art. 81

Ondertekening

Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Lidstaten van de Verenigde Naties, Leden van een van de Gespecialiseerde Organisaties of van de Internationale Organisatie voor Atoomenergie, alsook voor iedere Staat die partij is bij het Statuut van het Internationale Gerechtshof

tout autre Etat invité par l'Assemblée générale des Nations Unies à devenir partie à la Convention, de la manière suivante : jusqu'au 30 novembre 1969 au Ministère fédéral des Affaires étrangères de la République d'Autriche et ensuite jusqu'en 30 avril 1970 au Siège de l'Organisation des Nations Unies à New York.

Art. 82

Ratification

La présente Convention sera soumise à ratification. Les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général des Nations Unies.

Art. 83

Adhésion

La présente Convention restera ouverte à l'adhésion de tout Etat appartenant à l'une des catégories mentionnées à l'article 81. Les instruments d'adhésion seront déposés auprès du Secrétaire général des Nations Unies.

Art. 84

Entrée en vigueur

1. La présente Convention entrera en vigueur le trentième jour qui suivra la date du dépôt du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des Etats qui ratifieront la Convention ou y adhéreront après le dépôt du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion, la Convention entrera en vigueur le trentième jour après le dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Art. 85

Textes authentiques

L'original de la présente Convention, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe sont également authentiques, sera déposé auprès du Secrétaire général des Nations Unies.

EN FOI DE QUOI, les plénipotentiaires soussignés, dûment autorisés par leurs gouverneurs respectifs, ont signé la présente Convention.

Fait à Vienne, le vingt-trois mai mil neuf cent soixante-neuf.

en voor elke andere Staat, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties uitgenodigd om partij te worden bij dit Verdrag, en wel als volgt : tot 30 november 1969 op het Bondsministerie van Buitenlandse Zaken van de Republiek Oostenrijk en vervolgens tot 30 april 1970 op de zetel van de Verenigde Naties te New York.

Art. 82

Bekrachtiging

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Art. 83

Toetreding

Dit Verdrag staat open voor toetreding door iedere Staat behorend tot een van de in artikel 81 genoemde categorieën. De akten van toetreding moeten worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Art. 84

Inwerkingtreding

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de vijfendertigste akte van bekrachtiging of toetreding.

2. Voor iedere Staat die na de nederlegging van de vijfendertigste akte van bekrachtiging of toetreding het Verdrag bekrachtigt of tot het Verdrag toetreedt, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door deze Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Art. 85

Authentieke teksten

Het origineel van dit Verdrag, waarvan de Chinese, Engelse, Franse, Russische en Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, zal bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties worden nedergelegd.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheidene Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Gedaan te Wenen, op drieëntwintig mei negentienhonderd negenenzestig.

Cette Convention a été signée par les Etats suivants :

Afghanistan, République fédérale d'Allemagne, Argentine, Barbade, Bolivie, Brésil, Chili, Colombie, Congo, Costa Rica, Côte d'Ivoire, Danemark, El Salvador, Equateur, Etats-Unis d'Amérique, Ethiopie, Finlande, Ghana, Guatemala, Guyane, Honduras, Iran, Italie, Jamaïque, Kampuchea, Kenya, Libéria, Luxembourg, Madagascar, Maroc, Mexique, Népal, Nigéria, Nouvelle-Zélande, Pakistan, Pérou, Philippines, Corée, Royaume-Uni, Saint Siège, Soudan, Suède, Trinité-et-Tobago, Uruguay, Yougoslavie, Zambie.

Dit Verdrag werd ondertekend door de volgende Staten :

Afghanistan, Duitsland (Bondsrepubliek), Argentinië, Barbados, Bolivië, Brazilië, Chili, Columbia, Kongo, Costa Rica, Ivoorkust, Denemarken, El Salvador, Ecuador, Verenigde Staten, Ethiopië, Finland, Ghana, Guatemala, Guyana, Honduras, Iran, Italië, Jamaica, Kampuchea, Kenia, Liberia, Luxemburg, Madagascar, Marokko, Mexico, Nepal, Nigeria, Nieuw-Zeeland, Pakistan, Peru, Filipijnen, Korea, Verenigd Koninkrijk, Heilige Stoel, Soedan, Zweden, Trinidad en Tobago, Uruguay, Joegoslavië, Zambia.

ANNEXE

1. Le Secrétaire général des Nations Unies dresse et tient une liste de conciliateurs composée de juristes qualifiés. A cette fin, tout Etat Membre de l'Organisation des Nations Unies ou partie à la présente Convention est invité à désigner deux conciliateurs et les noms des personnes ainsi désignées composeront la liste. La désignation des conciliateurs, y compris ceux qui sont désignés pour remplir une vacance fortuite, est faite pour une période de cinq ans renouvelable. A l'expiration de la période pour laquelle ils auront été désignés, les conciliateurs continueront à exercer les fonctions pour lesquelles ils auront été choisis conformément au paragraphe suivant.

2. Lorsqu'une demande est soumise au Secrétaire général conformément à l'article 66, le Secrétaire général porte le différend devant une commission de conciliation composée comme suit :

L'Etat ou les Etats constituant une des parties au différend nomment :

a) un conciliateur de la nationalité de cet Etat ou de l'un de ces Etats, choisi ou non sur la liste visée au paragraphe 1er; et

b) un conciliateur n'ayant pas la nationalité de cet Etat ou de l'un de ces Etats, choisi sur la liste.

L'Etat ou les Etats constituant l'autre partie au différend nomment deux conciliateurs de la même manière. Les quatre conciliateurs choisis par les parties doivent être nommés dans un délai de soixante jours à compter de la date à laquelle le Secrétaire général reçoit la demande.

Dans les soixante jours qui suivent la dernière nomination, les quatre conciliateurs en nomment un cinquième, choisi sur la liste, qui sera président.

Si la nomination du président ou de l'un quelconque des autres conciliateurs n'intervient pas dans le délai prescrit ci-dessus pour cette nomination, elle sera faite par le Secrétaire général dans les soixante jours qui suivent l'expiration de ce délai. Le Secrétaire général peut désigner comme président soit l'une des personnes inscrites sur la liste, soit un des membres de la Commission du droit international. L'un quelconque des délais dans lesquels les nominations doivent être faites peut être prorogé par accord des parties au différend.

Toute vacance doit être remplie de la façon spécifiée pour la nomination initiale.

3. La Commission de conciliation arrête elle-même sa procédure. La Commission, avec le consentement des parties au différend, peut inviter toute partie au traité à lui soumettre ses vues oralement ou par écrit. Les décisions et les recommandations de la Commission sont adoptées à la majorité des voix de ses cinq membres.

4. La Commission peut signaler à l'attention des parties au différend toute mesure susceptible de faciliter un règlement amiable.

5. La Commission entend les parties, examine les prétentions et les objections et fait des propositions aux parties en vue de les aider à parvenir à un règlement amiable du différend.

6. La Commission fait rapport dans les douze mois qui suivent sa constitution. Son rapport est déposé auprès du Secrétaire général et communiqué aux parties au différend. Le rapport de la Commission, y compris toutes conclusions

BIJLAGE

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties maakt een lijst van bemiddelaars op, samengesteld uit bekwame juristen, en houdt deze lijst bij. Te dien einde wordt iedere Lidstaat van de Verenigde Naties of Staat die partij is bij dit Verdrag uitgenodigd twee bemiddelaars aan te wijzen en de namen van de op deze wijze aangewezen personen vormen de lijst. De aanwijzing van de bemiddelaars, daarbij inbegrepen degenen die aangewezen worden om een voorkomende vacature te vervullen, wordt gedaan voor een verlengbare periode van vijf jaar. Bij het einde van de periode waarvoor de bemiddelaars zijn aangewezen, gaan zij voort met het uitoefenen van de functies waarvoor zij zijn gekozen overeenkomstig het volgende lid.

2. Wanneer overeenkomstig artikel 66 een verzoek is gericht aan de Secretaris-Generaal legt hij het geschil voor aan een Bemiddelingscommissie die als volgt is samengesteld :

De Staat of de Staten, welke een der partijen bij het geschil vormen, benoemen :

a) een bemiddelaar met de nationaliteit van deze Staat of een van deze Staten, al dan niet gekozen uit de in het eerste lid bedoelde lijst; en

b) een bemiddelaar die niet de nationaliteit bezit van deze Staat of een van deze Staten, gekozen uit de lijst.

De Staat of de Staten die de andere partij in het geschil vormen, benoemen op dezelfde wijze twee bemiddelaars. De vier bemiddelaars, gekozen door de partijen, moeten worden benoemd binnen zestig dagen te rekenen vanaf de dag waarop de Secretaris-Generaal het verzoek heeft ontvangen.

Binnen zestig dagen volgende op de datum van de benoeming van de laatste van hen, benoemen de vier bemiddelaars een vijfde bemiddelaar, gekozen uit de lijst, die voorzitter zal zijn.

Als de benoeming van de voorzitter of van een van de andere bemiddelaars niet binnen de voor deze benoeming hierboven voorgeschreven termijn geschiedt, wordt zij verricht door de Secretaris-Generaal binnen zestig dagen na het verstrijken van deze termijn. De Secretaris-Generaal kan als voorzitter aanwijzen, hetzij een van de in de lijst opgenomen personen, hetzij een van de leden van de Commissie voor het internationale recht. Elke periode waarbinnen een benoeming dient te geschieden, mag worden verlengd als de partijen bij het geschil het daarover eens zijn.

Iedere vacature moet worden vervuld op de wijze die omschreven is voor de eerste benoeming.

3. De Bemiddelingscommissie stelt zelf haar werkwijze vast. De Commissie kan, met instemming van de partijen bij het geschil, iedere partij het verdrag uitnodigen aan haar haar zienswijze mondeling of schriftelijk kenbaar te maken. De beslissingen en aanbevelingen van de Commissie worden genomen bij meerderheid van stemmen van haar vijf leden.

4. De Commissie mag iedere maatregel welke een minnelijke schikking zou kunnen vergemakkelijken onder de aandacht brengen van de partijen bij het geschil.

5. De Commissie hoort de partijen, onderzoekt de aanspraken en bezwaren en doet voorstellen aan de partijen om hen bij te staan in het bereiken van een minnelijke schikking van het geschil.

6. De Commissie brengt binnen twaalf maanden na haar instelling verslag uit. Dit verslag wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal en toegezonden aan de partijen bij het geschil. Het verslag van de Commissie, met inbegrip van

y figurant sur les faits ou sur les points de droit, ne lie pas les parties et n'est rien de plus que l'énoncé de recommandations soumises à l'examen des parties en vue de faciliter un règlement amiable du différend.

7. Le Secrétaire général fournit à la Commission l'assistance et les facilités dont elle peut avoir besoin. Les dépenses de la Commission sont supportées par l'Organisation des Nations Unies.

alle daarin vermelde gevolgtrekkingen ten aanzien van feiten of rechtskwesties, is niet bindend voor de partijen en zal geen andere betekenis hebben dan die van aanbevelingen, die ter overweging aan de partijen worden voorgelegd ten einde een minnelijke schikking van het geschil te vergemakkelijken.

7. De Secretaris-Generaal verschaft de Commissie de hulp en de faciliteiten die zij behoeft. De uitgaven van de Commissie worden gedragen door de Verenigde Naties.